

Norske bedrifiers verdibidrag

Privat verdiskaping, ringvirkninger og velferd
Januar 2018

Innhold

Sammendrag	4
Innledning	6
Status Norge 2016	10
Næringsanalyse – hele landet	28
Små og mellomstore bedrifter (SMB)	32
SMB og fylkesvise forskjeller	34
Næringsfordeling av SMB-bidraget	38
Metode og grunnlagstall	46
Vedlegg	48

KORT OM RAPPORTEN

Denne rapporten er skrevet av NyAnalyse AS på oppdrag fra DNB ASA. Rapporten kartlegger det direkte og indirekte bidraget fra norske aksjeselskaper i Norge, fordelt etter landsdel, fylke og næringstilhørighet. Kartleggingen er basert på NyAnalyse og DNBs database over direkte og indirekte virkninger fra private virksomheter i 2016 (omtalt i egen brukerveileder). Hensikten med rapporten er å synliggjøre privat verdiskaping i Norge. Rapporten redegjør også kort for anvendt metode, bruk av grunnlagstall og sentrale forutsetninger.

NyAnalyse er et uavhengig rådgivnings- og utredningsselskap med spisskompetanse innen samfunnsøkonomisk analyse, verdi- og ringvirkningsanalyse og næringspolitikk.

Rapporten er utarbeidet av:

RAJEE SIVAM, *seniorøkonom*
CASSANDRA VELTEN, *samfunnsøkonom*
TERJE STRØM, *sjeføkonom*

NORSK NÆRINGS LIV GIR FANTASTISKE RINGVIRKNINGER

Gründere og bedriftsledere har hendene fulle med å bygge opp og drive bedriften sin. Heldigvis. Problemer må løses, kunder må betjenes, innkjøp må gjøres, avtaler må signeres og ansatte må ledes.

Midt i alt arbeidet og ansvaret er det vanskelig å få øye på det store bildet: Hva bidrar min bedrift med, egentlig? Og hva får felleskapet igjen for verdiene vi skaper for oss selv, kundene og lokalsamfunnet? Hva betyr de små og mellomstore bedriftene for verdiskapingen i og omstillingen av Norge?

Å starte en bedrift gir fantastiske ringvirkninger. Rapporten du nå holder i, viser hvor viktig næringslivet er for Norge. Gjennom åpne data om bedriftenes regnskap, har vi utviklet en metode sammen med NyAnalyse, som viser verdiutvekslingen mellom norske bedrifter og samfunnet rundt dem. Når vi forstår hvor viktige dagens bedrifter er for velferden vår – forstår vi også hvor ekstremt viktig det er å satse på morgendagens bedrifter.

Næringslivets hovedorganisasjon (NHO) har undersøkt nordmenns holdninger til næringslivet i landet. Hovedfunnene fra undersøkelsen er at unge mennesker har et negativt syn på bedrifts-Norge.¹ Dette er holdninger som i neste runde kan svekke forståelsen for viktigheten og verdien av privat virksomhet og gründerskap for omstilling, konkurransekraft og offentlig velferd i tiden framover.

DNB har de siste årene satset mye på å hjelpe oppstartsbedrifter. Vi hører ofte om gründere som starter store, globale selskaper – som Elon Musk i Tesla eller Petter Stordalen her hjemme. Å lage rammevilkår og fremme flere vekstselskaper er avgjørende skal vi lykkes med å erstatte fallende oljeinntekter og beholde vårt velferdssamfunn.

Det er viktig å huske at de fleste bedrifter i Norge har mindre enn 20 ansatte. Det er den lokale blomsterbutikken, frisørsalongen og elektrikerens. En slik vanlig bedrift er ikke dem vi ser mest til. Men til sammen står de for 42 prosent av verdiskapingen fra private selskaper i Norge og 62 prosent av sysselsettingen i norsk næringsliv.

Fremover vil vi trenge enda flere slike bedrifter. Og det ser lyst ut. Undersøkelser viser at over en halv million nordmenn drømmer om å starte for seg selv. Bak drømmene ligger mange gode ideer, som vi i DNB ønsker å være med på å realisere.

I tillegg til denne rapporten har vi laget en kalkulator som vi kaller Ringvirkninger. Med den kan du søke opp enkeltbedrifters bidrag til samfunnet vårt, og se hva ulike bedrifter bidrar med – både gjennom egen aktivitet og indirekte gjennom underleverandører.

Dette er en hyllest til alle bedrifter, store og små, nye og gamle, som får Norge til å gå rundt.

BENEDICTE SCHILBRED FASMER
Konserndirektør DNB
Oslo, januar 2018

¹ Holdninger til næringslivet i Skandinavia, NHO 2017.

Sammendrag

Når vi forstår hvor viktige dagens bedrifter er for velferden vår, forstår vi også hvor ekstremt viktig det er å satse på morgendagens bedrifter.

- **Totalt bidro norske bedrifter med ca. 1 356 milliarder i verdiskaping og ca. 476 milliarder kroner i person- og selskapskatt i 2016.** Det tilsvarer nesten hver fjerde krone i statsbudsjettet. Oljefondet bidrar med ca. 190 milliarder kroner.
- **Oslo, Rogaland, Akershus og Hordaland bidro med nesten 60 prosent av all verdiskaping fra private bedrifter.** Disse fire fylkene har også 50 prosent av alle sysselsatte i privat sektor og bidro med ca. 63 prosent av alle skatteinntekter (person og bedrift).
- De seks største hovednæringene sortert i rekkefølge etter verdibidrag (i norske kroner) er varehandel (217 mrd.), bygg og anlegg (144 mrd.), industri (143 mrd.), transport og lagring (123 mrd.), finans (110 mrd.) og bergverksdrift og utvinning (108 mrd.). **Disse sto for 62 prosent av samlet privat verdiskaping i 2016.** Norges største verdiskaper de siste årene er utvilsomt oljeutvinning, men de siste årenes lave oljepris har medført at andre næringer har høyere verdiskaping i 2016. Oljeutvinning har en spesiell rolle som katalysator også for andre næringer som ikke fanges opp i en slik overordnet rangering.
- **Å starte en bedrift gir fantastiske ringvirkninger i form av indirekte verdiskaping.** Bedriftene bidrar ikke bare direkte med skatter og avgifter, men også med en ringvirkningseffekt gjennom deres innkjøp av varer og tjenester fra underleverandører.

Små og mellomstore bedrifter (SMB) utgjør ryggmargen i våre lokalsamfunn. De er ekstremt viktige for den velferden vi har i Norge i dag.

- **SMB-bedriftene bidro med 557 milliarder kroner i verdiskaping i 2016, noe som tilsvarer 42 prosent av samlet verdiskaping fra norske aksjeselskaper.** Skattebidraget på ca. 180 milliarder kroner fra SMB-bedriftene betaler for alle pensjonsutbetalinger i Norge i et helt år. En annen illustrasjon er at skattebidraget finansierer alle lærerårsverk (66 000), alle politiårsverk (17 000) og alle kommunale sykehjemsplasser (35 000). Det er da igjen over 83 mrd. av skattebidraget fra SMB-bedriftene. Det kan finansiere jernbaneutbygginger i Nasjonal transportplan: Vestfoldbanen, Ringeriksbanen og Grenlandsbanen.
- **En vanlig SMB-bedrift med 20 ansatte skaper positive ringvirkninger og finansierer om lag 15 lærere årlig gjennom direkte og indirekte skatter.** I vår analyse benytter vi følgende SMB-definisjon: Under 100 ansatte og lavere omsetning enn 100 millioner årlig.
- Rangeringen av verdiskaping i SMB-bedrifter fordelt etter fylker viser at Oppland (63 prosent), etterfulgt av Nord-Trøndelag (62 prosent) og Aust-Agder (61 prosent), er de store SMB-fylkene i landet vårt. I disse fylkene betyr altså SMB relativt sett mest.
- Flertallet (62 prosent) av de sysselsatte i privat sektor jobber i en SMB-bedrift og er en sterk drivkraft for jobbskaping i Norge.

En vanlig SMB-bedrift med 20 ansatte skaper positive ringvirkninger og finansierer om lag 15 lærere årlig!

- Antall sysselsatte fra SMB-bedrifter er høyest i Nordland med en andel på 77 prosent av samlet privat sysselsetting. Deretter følger Oppland, Hedmark og Telemark. Skattebidraget fra SMB-bedriftene er høyest i Hedmark med 65 prosent av samlet skattebidrag i fylket. På grunn av oljenæringens betydning, og de mange store oljeselskapene, er skattebidraget fra SMB-er i Rogaland landets laveste, med en andel på 16 prosent av samlet skattebidrag i fylket.

Når norske bedrifter kjøper varer og tjenester, bidrar de indirekte med å skape og opprettholde arbeidsplasser hos underleverandører.

Virkningene er størst for lokale bedrifter i samme område, men spres som ringer i vannet til resten av landet over tid.

- Alle private bedrifter i Oslo, Rogaland, Akershus og Hordaland sto sammenlagt for rundt 63 prosent av alle ringvirkningene i økonomien.
- Det totale innkjøpet av varer og tjenester fra bedrifter på Østlandet la indirekte til rette for ca. 945 000 årsverk hos norske underleverandører og i resten av verdikjeden (på Østlandet og i andre landsdeler). Dette skyldes at kjøp av varer og tjenester i Norge gir opphav til omsetning og arbeidsplasser hos underleverandører, som igjen kjøper varer og tjenester fra sine underleverandører (det er dette vi kaller ringvirkninger). Den indirekte sysselsettingsvirkningen er nest størst for Vestlandet (630 000 jobber), etterfulgt av Trøndelag (123 000), Nord-Norge (110 000) og Sørlandet (64 000).
- **Varehandel og oljeutvinning (primært oljeselskaper) legger til rette for 54 prosent av alle arbeidsplasser i det private næringsliv.** Når det gjelder varehandel, skyldes dette primært at næringen ofte er sluttledet i verdikjeden, og tjenester videreformidles til sluttbrukeren gjennom detaljister mv. Dette innebærer at næringen i tillegg til å bidra direkte ved egen aktivitet, bidrar indirekte til aktivitet hos mange underleverandører. Næringen for olje- og gassutvinning etterspør betydelig med varer og tjenester fra fastlandet og er således svært viktig for mange andre næringer.

Skattebidraget på ca. 180 milliarder kroner fra SMB-bedriftene betaler for samlede pensjonsutbetalinger i et helt år.

VERDIBIDRAGET FRA BEDRIFTER TIL SAMFUNNET:

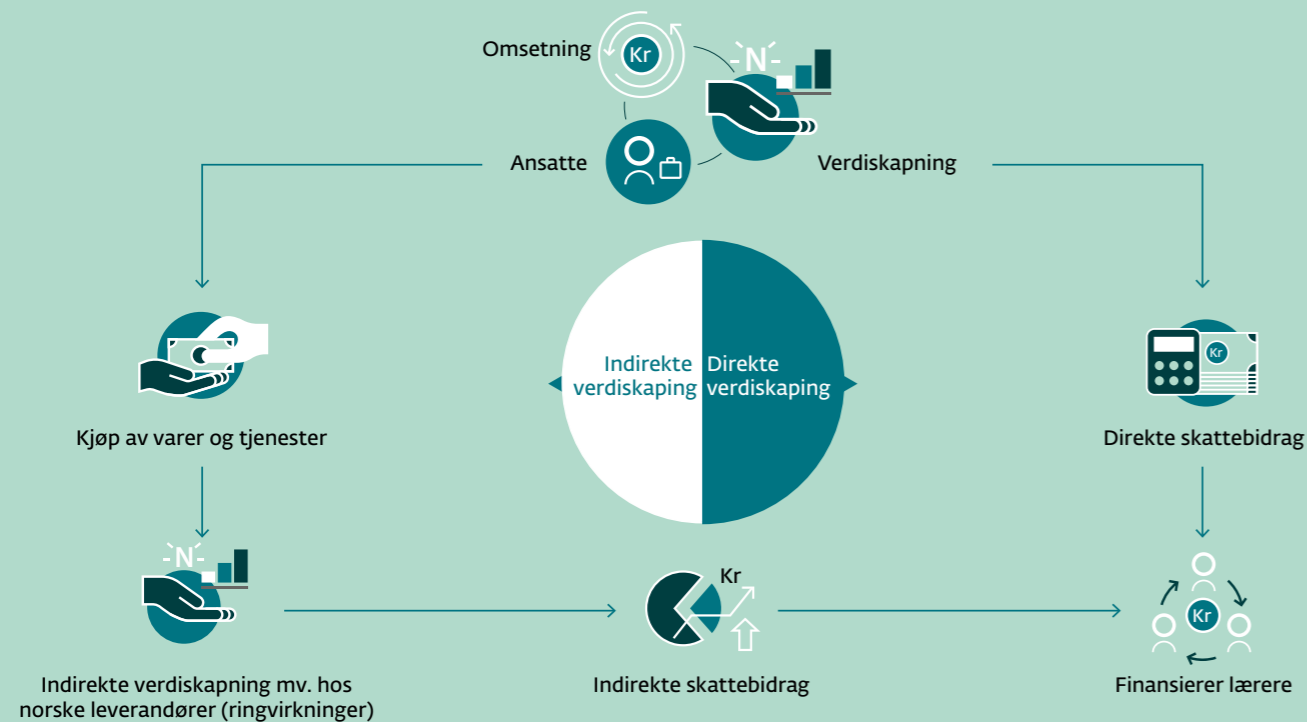
Kort fortalt er det slik at de ansatte, bedriftene og eierne tilfører samfunnet store verdier. Produksjon av varer og tjenester medfører at mennesker får arbeid. Underleverandører får aktivitet fra bedriftenes samlede innkjøp. Det gir igjen flere ansatte. Lønn til ansatte og overskudd fra bedriftene beskattes, og dette finansierer gode formål som skoler, lærere og sykepleiere.

Grunnlaget for analysene er regnskapene til alle norske aksjeselskaper (AS) og allmenneide aksjeselskaper (ASA).

Innledning

Denne rapporten sammenstiller og rangerer norske bedrifter med hensyn til verdiskaping, direkte og indirekte. Dette gjøres innledningsvis for landet samlet sett, etterfulgt av fordeling etter landsdel, fylker og næringer² og bedriftsstørrelse.

FIGUR 1 Illustrasjon av direkte og indirekte virkninger (ringvirkninger). n=verdikjede

HOVEDBEGREPER I RAPPORTEN

- Med *bedrifts-Norge* sikter vi til alle foretak registrert som enten AS eller ASA (morregnskap), og med positiv omsetning i regnskapsåret 2016.
- *Verdiskaping* defineres i denne rapporten som selskapets driftsresultat og lønnen de betaler sine ansatte. Dette er noe forskjellig fra tradisjonell BNP-beregning.
- *Skattebidraget* følger av årsregnskapet til virksomhetene i vår database (selskapsskatt) og gjennom egne beregninger av arbeidsgiveravgift, personskatt og MVA per bedrift.
- *Ringvirkningene* fra en bedrift er todelt (jf. figuren i starten av rapporten):
  1. *Direkte ringvirkning*: Skatter fra egen bedrift, merverdi på omsetning og personskatt gir positive ringvirkninger ved å finansiere velferd i samfunnet.
  2. *Indirekte ringvirkninger*: Innkjøpene fra alle underleverandører, korrigert for import, gir flere jobber, økt omsetning og nye ringvirkninger som finansierer velferd.

Total bidro norske bedrifter med ca. 1 356 mrd. kroner i netto verdiskaping i 2016.

² Sammenstilling og rangering av bedrifts-Norge basert på finansiell informasjon og modellberegninger reiser noen naturlige utfordringer med hensyn til valg av måltall og fokusområde. Vi gjør derfor leseren oppmerksom på at enkelte fylker og næringer kan komme dårligere ut enn andre pga. faktorer som for eksempel demografi, regulatoriske forhold mv.

Norsk verdiskaping og sysselsetting har de siste 15 årene vært betydelig påvirket av oljenæringens utvikling. Som nasjon har vi blitt vant med en sektor som gir betydelige positive ringvirkninger. Den gir tusenvis av arbeidsplasser i leverandøriindustrien. Videre finansierer oljeinntektene over 200 milliarder kroner i underskudd på statsbudsjettene. De siste års lave oljepris har gitt en reduksjon i verdibidraget fra denne bransjen, og bedrifter i andre næringer blir relativt sett viktigere.

Offentlig sektor skaper også store verdier. Norge nyter godt av et velregulert samfunn med gode offentlige tjenester. Dette verdibidraget krever andre analysemetoder og denne rapporten viser kun verdibidraget fra det private næringslivet.

Statens virksomhet har vokst og eksportnæringene som olje og gass samt havbruksnæringen har opplevd svært god lønnsomhet. Derfor har vi på mange måter glemt en stor del av næringslivet, nemlig de små og mellomstore bedriftene, og deres samfunnsbidrag over tid. Det er slik at 9 av 10 norske bedrifter har under 20 ansatte. Halvparten av alle aksjeselskaper som startes, overlever ikke 5 årsdagen. Likevel er det stadig flere som tar sjansen og satser på en oppstartsvirksomhet. Vi belyser derfor SMB særskilt i denne rapporten, gjennom et eget kapittel om disse samt bruk av median for å vise en typisk bedrift.

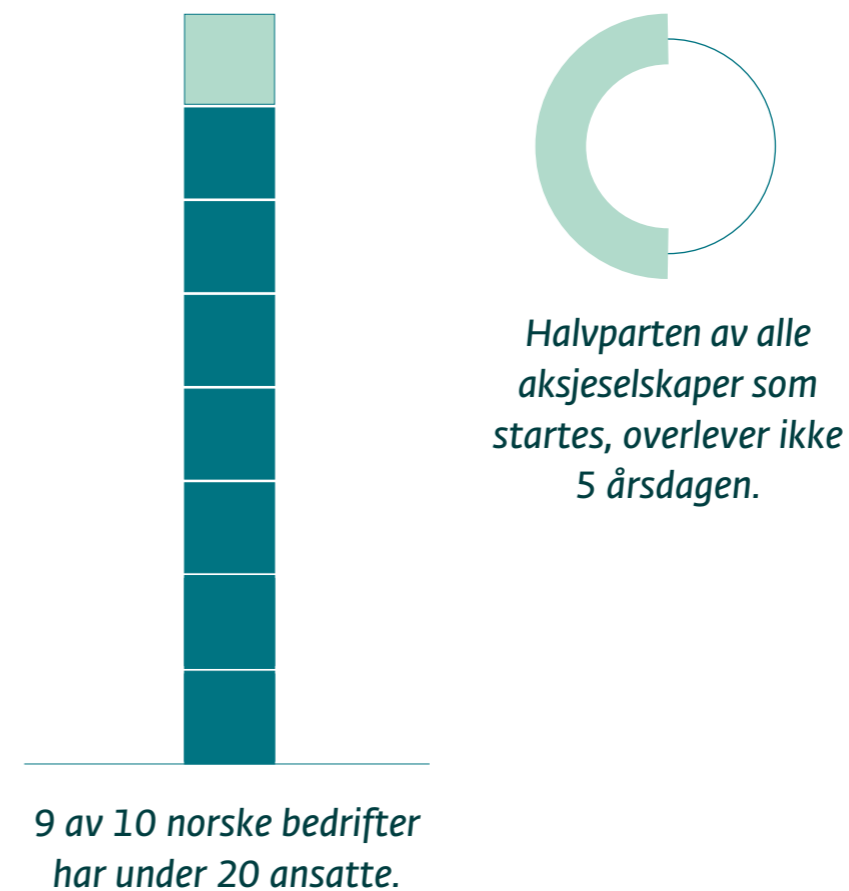
Grunnlaget for analysene av ulike regionale samfunnsbidrag og næringsfordelingen, er regnskapene til alle aksjeselskaper (AS) og allmenneide aksjeselskaper (ASA) i Norge. Basert på dette finner vi hvor mye private bedrifter bidrar til i samfunnet, og hvor viktig ulike regioner er i den forstand. Selvsagt bidrar både enkeltpersonforetak og offentlig sektor til verdiskapingen i samfunnet, men i denne analysen er det bedrifts-Norge og aksjeselskapene som er hovedfokus.

Deretter har vi viet et eget avsnitt som beskriver og gjengir viktige funn om små og mellomstore bedrifter (SMB), fordelt etter fylke og næring. Det er gjort noen forenklinger i arbeidet med å sammenstille disse oversiktene, men vi tror det vil bidra til gode diskusjoner om viktigheten av private bedrifter. Dersom vi får frem et mer nyansert og optimistisk budskap om næringslivet, vil flere unge velge å jobbe i privat sektor. Målet vårt er å vise frem positive direkte og indirekte virkninger fra næringslivet som ikke får så mye rosende omtale.³

³ Motivasjonen for og metoden bak beregninger av bedriftenes økonomiske fotavtrykk er omtalt i en egen rapport med tittelen «DNBs verdikalkulator 2017 – Brukerveileder». Rapporten er tilgjengelig på DNBs hjemmeside.

DNBs verdiskapingskalkulator

For å vise frem samfunnsbidraget til arbeidshestene i norsk næringsliv har DNB og NyAnalyse videreutviklet en metode som kobler en bedrifts virksomhet til finansiering av velferd. Ofte omtalt som et samfunnsregnskap eller en statusanalyse. Ved hjelp av denne metoden, omtalt i metodekapittelet, har vi regnet på det økonomiske fotavtrykket til alle AS og ASA i 2016. Kort fortalt er det slik at de ansatte, bedriftene og eierne tilfører samfunnet store verdier. Produksjon av varer og tjenester skaper arbeidsplasser. Underleverandører får aktivitet fra bedriftenes samlede innkjøp. Det gir igjen flere ansatte. Lønn til ansatte og overskudd fra bedriftene beskattes, og dette finansierer gode formål som skoler, lærere og sykepleiere.

DEFINISJONER AV SENTRALE BEGREP

VERDISKAPING (nettoprodukt i basisverdi) er restfaktoren som fordeles mellom eierne, ansatte og staten – i form av skatt – etter at vareinnsatsfaktoren i bedriften, som innkjøp av rådgivningstjenester, datamaskin mv. er trukket fra. I årsregnskapet kan dette avleses på følgende måte: verdiskaping = lønnskostnader + EBITDA (driftsresultat før renter, skatt, av- og nedskrivning). Nettoprodukt bør ikke forveksles med bruttoprodukt slik SSB ofte måler det. Se vedlegg for mer om forskjellen mellom netto- og bruttoprodukt.

DRIFTSRESULTAT (EBITDA) viser hvor mye bedriften har tjent på sine ordinære aktiviteter og er uavhengig av de finansielle og ekstraordinære postene i regnskapet.

LØNSKOSTNADER inkluderer alle former for lønnsutbetaling og indirekte lønnskostnader, herunder arbeidsgiveravgift og pensjonsutgifter betalt av arbeidsgiver.

PRODUKTINNSATS: Verdien av anvendte innsatsvarer og –tjenester i innenlandsk produksjonsaktivitet.

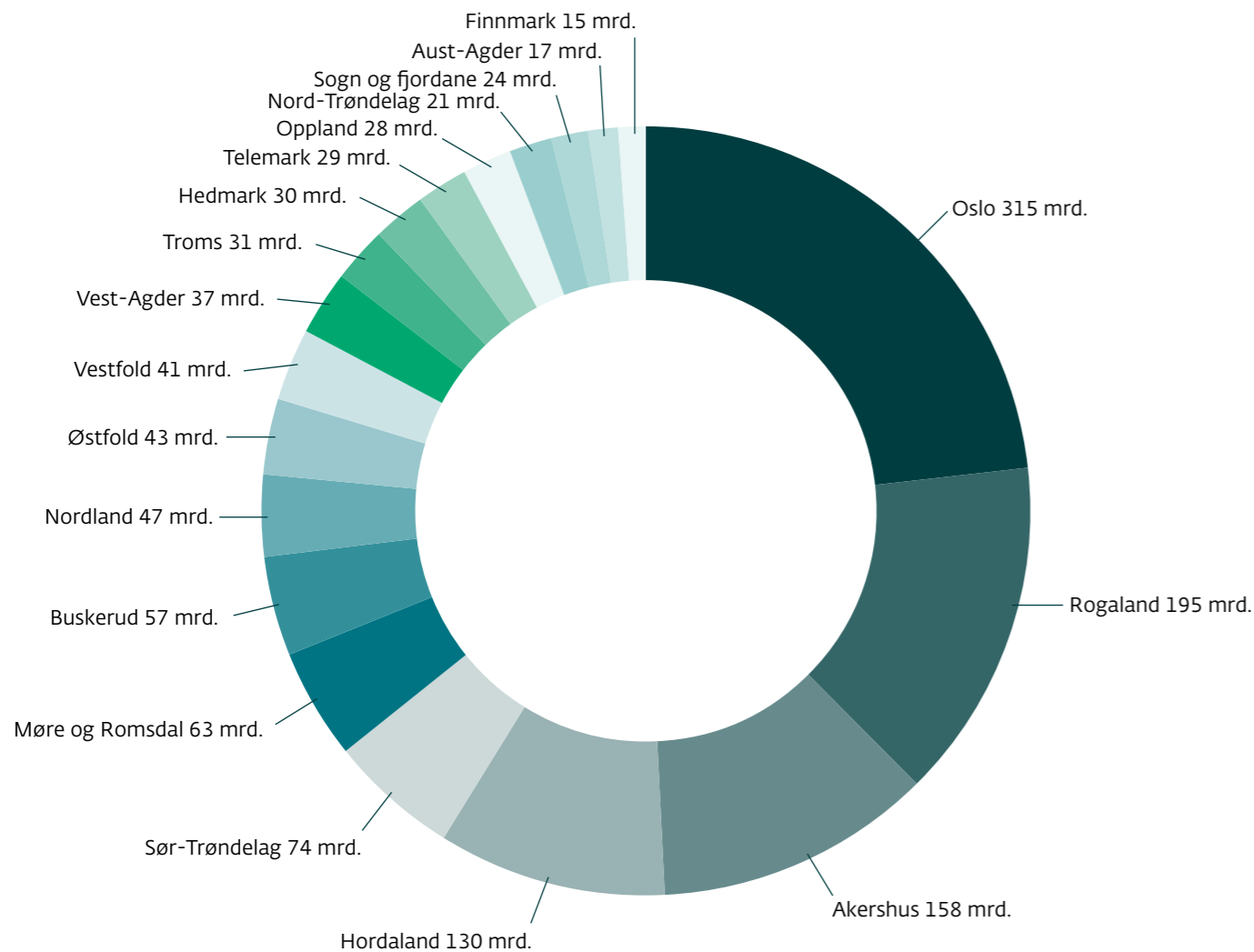
HOVEDNÆRING: I tråd med SSBs definisjon har vi benyttet en 21-inndeling (se vedlegg for oversikt).

NÆRINGSGRUPPE: Alle lokale bransjeenheter (virksomheter) som utøver samme eller lignende aktivitet, utgjør en næring. Næringsinndelingen er basert på SSBs standard for næringsgruppering SN2007. Det mest detaljerte næringsnivået ved publisering tilsvarer Eurostats inndeling A64, men med nasjonal tilpassing for å få fram næringer som er viktig for norsk økonomi (SSB).

Kilde: SSB

Status Norge

FIGUR 2 Verdiskaping fordelt etter fylke.

Kilde: Brønnøysundregisteret|NyAnalyse

Kakediagrammet til venstre gir et øyeblikksbilde av hvordan verdiskaping i privat sektor var fordelt etter fylke i 2016.

HOVEDFUNN

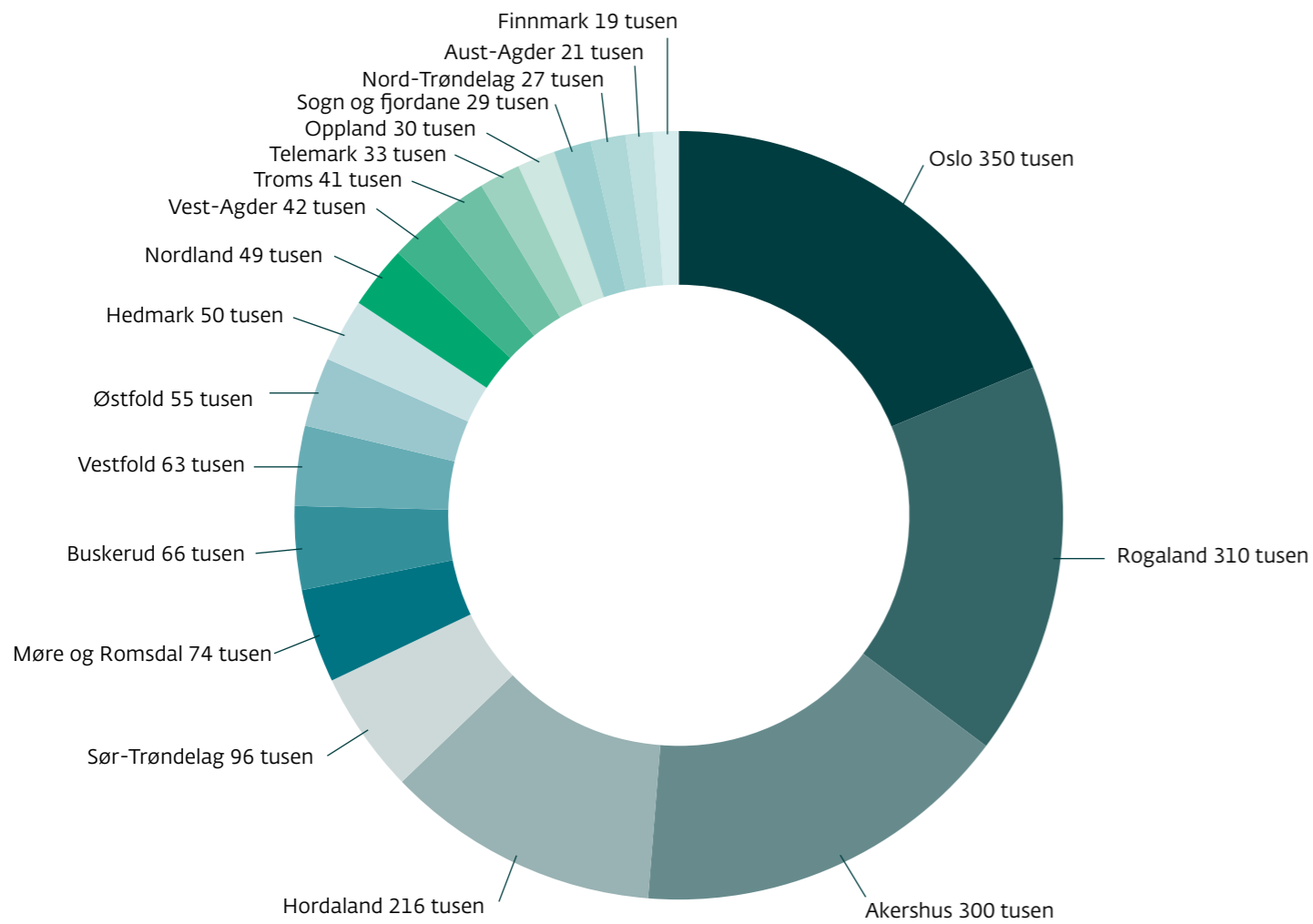
Verdiskaping

- Bedrifts-Norge (163 000 med positiv omsetning i databasen) sto for ca. 1356 milliarder i verdiskaping i 2016 (figur 1).
- Samlet sett bidro bedriftene med ca. 476 milliarder kroner i person- og selskapskatt i 2016.
- Som en illustrasjon så finansierer dette alle lærerårsverk (66 600), alle politiårsverk (17 000) og alle kommunale sykehjemsplasser (35 000). I tillegg kan Nasjonal transportplan for hele jernbanen finansieres med 272 mrd. kroner. Da er det igjen 108 mrd. kroner som kan dekke det meste av sykehusutgiftene.
- Vi finner at Oslo, Rogaland, Akershus og Hordaland –alene- bidrar til nesten 60 prosent av all privat verdiskaping. Disse fire fylkene har også 50 prosent av alle sysselsatte i vår oversikt og bidro med 63 prosent av all skatt (person og bedrift).
- De tre største næringene (21 inndeling) med hensyn til verdiskaping i Oslo er finans (62 mrd.), varehandel (44 mrd.) og forretningsmessig tjenesteyting (41 mrd.).
- I Akershus er bidraget størst fra varehandel (38 mrd.), IKT (17 mrd.) og transport og lagring (16 mrd.).
- I Rogaland er det utvinning av olje- og gass (m/tjenester) (75 mrd.), Transport og lagring (22 mrd.), og varehandel (16 mrd.).

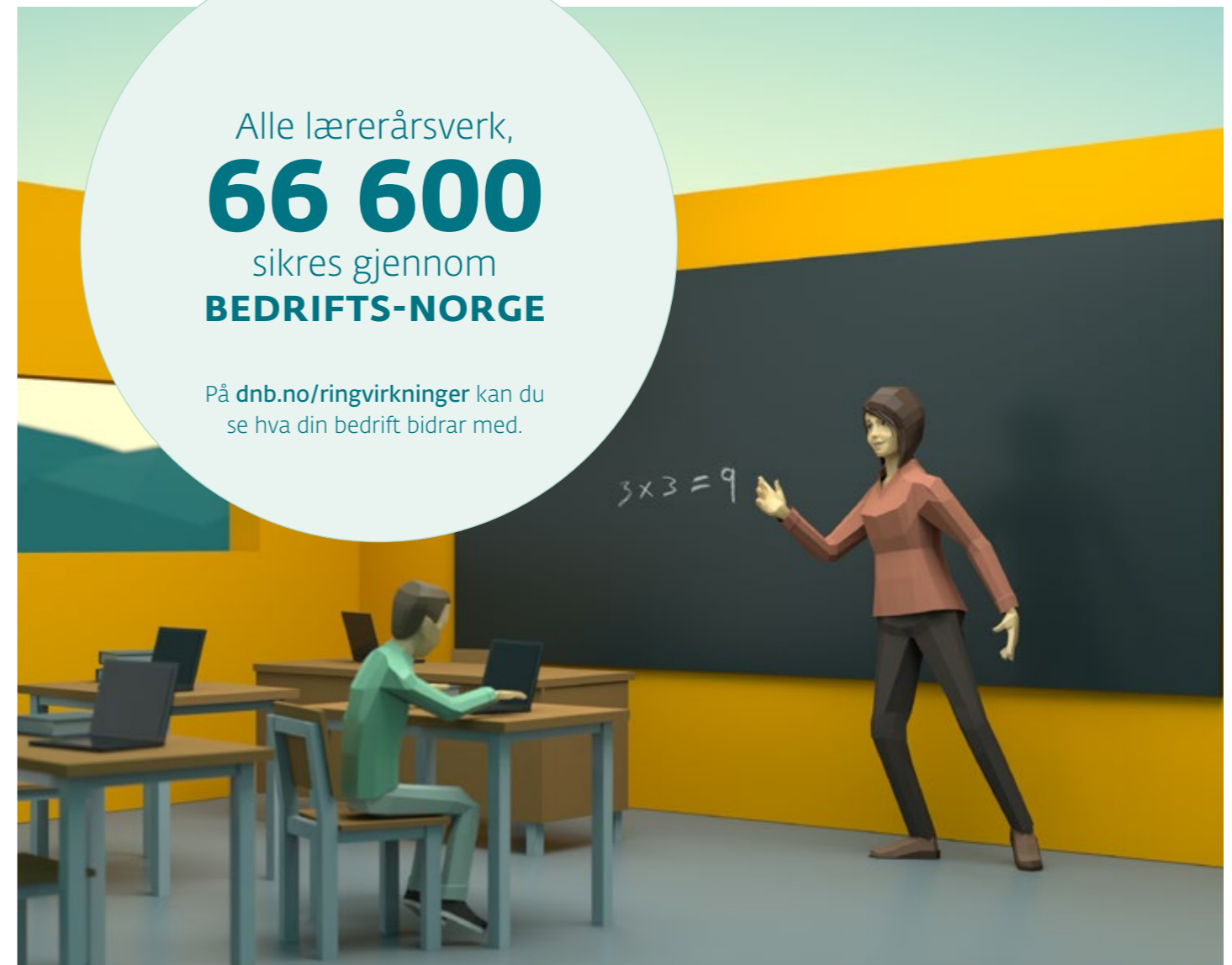

De tre største næringene med hensyn til verdiskaping i Oslo er finans (62 mrd.), varehandel (44 mrd.) og forretningsmessig tjenesteyting (41 mrd.).

FIGUR 3 Indirekte sysselsetting (via kjøp av varer og tjenester), fordelt etter fylke.

Kilde: Brønnøysundregisteret|NyAnalyse

Ringvirkninger – indirekte arbeidsplasser

- Figur 3 viser hvor mange arbeidsplasser som sikres indirekte hos underleverandører og resten av økonomien ved at bedrifter innen «bygg og anlegg», for å ta et eksempel, kjøper varer og tjenester fra norske underleverandører. Virkningene er i utgangspunktet størst for lokale bedrifter i samme område, men spres gjennom ringvirkninger til resten av landet over tid.⁴
- Vår oversikt over indirekte sysselsetting – ringvirkninger – viser at bedriftene i Oslo, Rogaland, Akershus og Hordaland sammenlagt sto for om lag 63 prosent av alle ringvirkningene i økonomien (Figur 3).
- Det fremgår at i Oslo er næringsen «varehandel» langt mer viktig for underleverandører og verdikjedene i form av arbeidsplasser enn «Finans». Det samme gjelder for Akershus og Hordaland, der varehandel sikrer henholdsvis 142 000 og 66 000 årsverk indirekte gjennom innkjøp av varer og tjenester. Varehandel består av næringene agentur og engros, detaljhandel og handel med motorvogn.

⁴ De sentrale mekanismene er nærmere omtalt i rapporten.

Alle politiårsverk,
17 000
sikres gjennom
BEDRIFTS-NORGE

På dnb.no/ringvirkninger kan du se hva din bedrift bidrar med.

UTVALGTE OMRÅDER AV BETYDNING

Det er ikke mulig å måle verdiskaping per region på en sammenlignbar måte. Verdiskapingspotensialet hos ulike regioner avhenger bl.a. av naturressurser, innbyggertall, råvarepris på verdensmarkedet, distriktspolitikk, reiseliv og tilgang på kompetanse.

Oljerikdom og naturressurser

Vi har store næringer som baserer seg på olje og gass, fisk og sjømat, samt mange verft kysten rundt. Naturressursene gir en naturlig fordeling av verdiskaping og eksport og er sentrale innsatsfaktorer i bedriftens økonomiske verdiskaping. Det er ikke særlig overraskende at olje-fylket Rogaland gjør det godt på verdiskaping, eller at bedrifter innen maritim eller fornybar energi er konsentrert der næringens ressursgrunnlag er stort. I næringspolitikken vektlegges også balansen mellom økonomisk verdiskaping og et sunt og bærekraftig økosystem på lengre sikt. Ressursgrunnlaget vil derfor for enkelte næringer være begrenset av hensynet til det ytre miljøet.

Arbeidsmarkedsregioner, handel og urbanisering

I de store byene bor og arbeider det flest mennesker. Da blir også markedene for arbeid, konsumvarer og annen handel størst, og grunnlaget for den typen verdiskaping høyere enn på mindre steder. Store og velfungerende arbeidsmarkedsregioner sikrer bedre flyt av arbeidskraft og legger til rette for større grad av spesialisering. Samlet bidrag fra bedrifts-Norge har derfor en naturlig sammenheng med innbyggerstørrelse i ulike regioner. Finansnæringen er også spesielt stor i Oslo og Bergen. Videre har også Akershus en stor fordel tilknyttet innbyggertall og pendling til hovedstaden.

Store universitetsbyer

De fleste store universiteter og høyskoler ligger sentralt tilknyttet de store byene, og dette påvirker utdanningsnivået i disse områdene. Det betyr også at trender som urbanisering og sentralisering påvirker hvor verdiene skapes i Norge. Folk flytter i større grad til attraktive læresteder, og en slik kompetanse får næringslivet tilgang på når studentene i neste runde trer ut i arbeidslivet. Kommuner som Trondheim, Bergen og Tromsø nyter godt av høy kompetanse i befolkningen. Viktige funn i denne rapporten bekrefter forståelsen av at god tilgang til høy kompetanse, samt tett kobling mellom forskning og næringsliv, legger til rette for høyere og raskere omstilling, samt mer produktive bedrifter.

Kommuner med spesielle fortrinn

Noen kommuner har en unik posisjon ved at de har noen spesielle fordeler. Hvis vi ser bort fra de største byene, er det lett å tenke på Austevoll (flesteprestermillionærer med «havet som ressurs»), Ulstein (verftsindustri i Møre og Romsdal), samt Bærum (kompetanse og hovedkontor på Fornebu) og Ullensaker (Gardermoen, flyplass-ringvirkning). Videre har enkelte kommuner i Nord-Norge et naturlig komparativ fortrinn i utvinning og produksjon av malmer og industrimineraler. For eksempel er Norges største uttak av dolomitt i Hammarfall i Indre Salten, og på Trælen på Senja har vi Vest-Europas eneste produksjon av grafitt. Det finnes mange flere regionale eksempler.

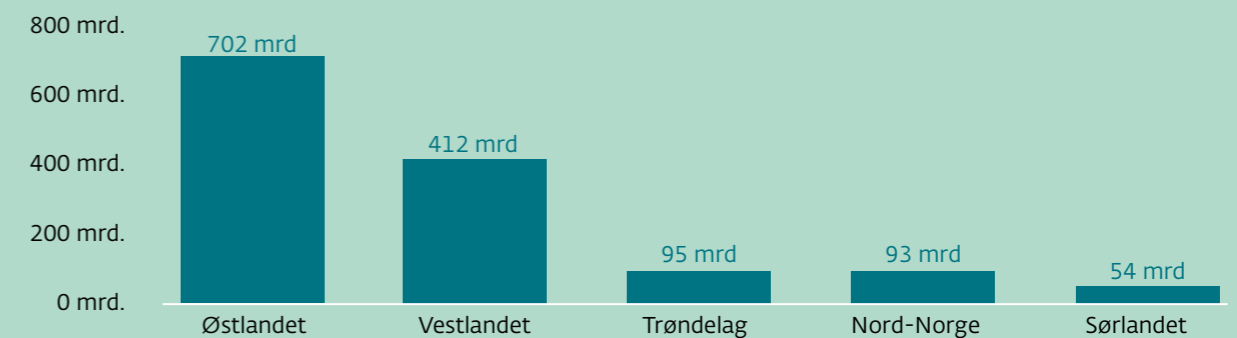
Hovedfunn – regionale forskjeller

- Fylkene på Østlandet bidrar mest, siden de har rundt halvparten av de ansatte i næringslivet (AS og ASA).
- Vestlandets næringsliv står for ca. 27 prosent av de sysselsatte, og næringslivet i Nord-Norge, Trøndelag og Sørlandet langt mindre.
- De innbyggertunge fylkene Oslo, Akershus, Rogaland og Hordaland sto for rundt 60 prosent av verdiskapingen.
- Oslo ligger på topp av fylkene målt etter verdiskaping og skattebidrag, mens Rogaland topper gjennomsnittlig verdiskaping per bedrift.
- Aust-Agder og Vestfold ligger på bunn i oversikten over verdiskaping per bedrift.
- Rogalands næringsliv gir størst ringvirkning på sysselsetting nasjonalt per bedrift, foran Akershus og Oslo.

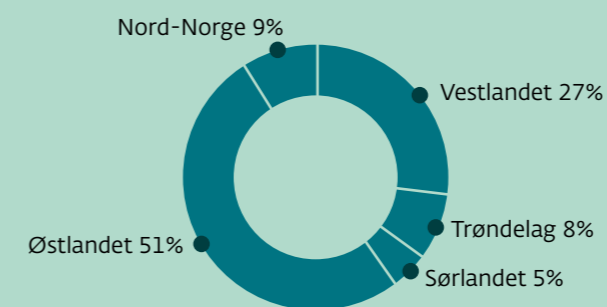
Landsdel	Fylker
Nord-Norge	Finnmark, Nordland og Troms
Trøndelag	Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag
Vestlandet	Hordaland, Møre og Romsdal, Rogaland og Sogn og Fjordane
Østlandet	Akershus, Buskerud, Hedmark, Oppland, Oslo, Telemark, Vestfold og Østfold
Sørlandet	Aust-Agder og Vest-Agder

FIGUR 4 Verdiskaping, sysselsatte og skattebidrag, fordelt etter landsdel

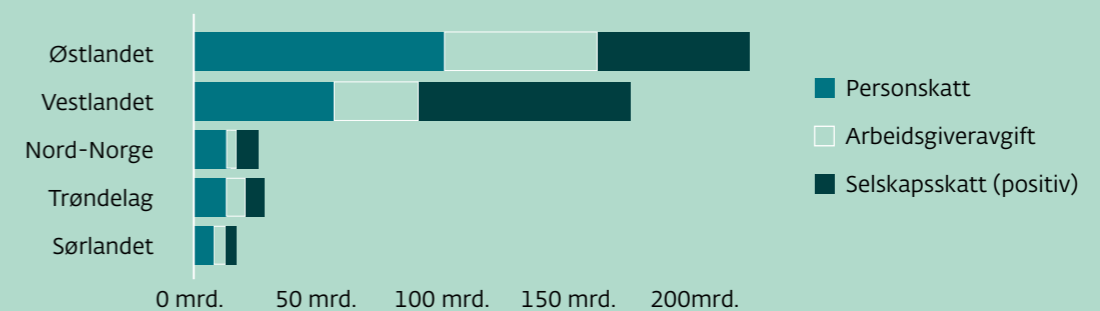
Verdiskaping fordelt etter landsdel (mrd. kr.)

Sysselsatte fordelt etter landsdel

Skattebidrag fordelt etter landsdel

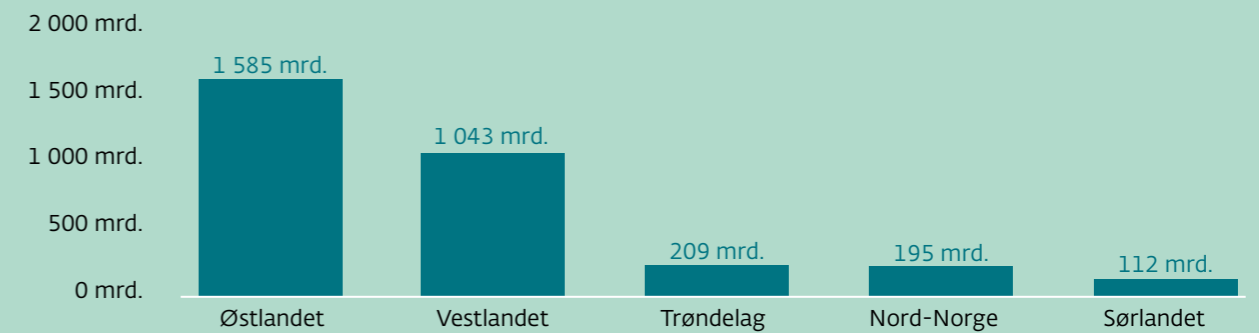
Figur 4 viser hvordan verdiskaping, arbeidsplasser og skattebidrag er fordelt etter landsdel. Inndelingen av landsdeler er i tråd med etablert konvensjon, se tabell under. Figur 4 viser at verdiskaping i privat sektor er høyest på **Østlandet**, med litt over 700 milliarder kroner i verdiskaping. Østlandet har også hele 51 prosent av alle sysselsatte i aksjeselskaper i Norge. Deretter følger **Vestlandet**, med litt over 410 milliarder kroner i verdiskaping og 27 prosent av totalt antall ansatte. Landsdelene **Trøndelag** og **Nord-Norge** er relativt like, med henholdsvis 95 og 93 milliarder kroner i verdiskaping. Andel sysselsatte av totalt antall ansatte er til dels likt fordelt, med 8 prosent i Trøndelag og litt under 9 prosent i Nord-Norge. **Sørlandet** kommer sist ut. Grunnet mindre størrelse kommer Sørlandet sist ut når det gjelder antall sysselsatte (5 prosent av totalen), men 54 milliarder i privat verdiskaping.

Ser vi på samlet skattebidrag fra bedriftene og ansatte, fordelt etter landsdel, kan vi merke oss at Østlandet bidrar mest i form av personskatt (102 mrd. kr.) og arbeidsgiveravgift (62 mrd. kr.). Videre bidro bedriftene på **Østlandet** med hele 61 milliarder kroner i selskapsskatt. Skattebidraget fra Vestlandet er nest størst, og gjenspeiler andelen sysselsatte med hensyn til landstotalen. Bidraget fra personskatt og arbeidsgiveravgift utgjorde henholdsvis 57 og 34 milliarder kroner. Bildet er noe annerledes når vi ser på bidraget fra selskapsskatt. **Vestlandet** bidro mest sammenliknet med de andre landsdelene, med hele 86 milliarder kroner i selskapsskatt. Det høye bidraget skyldes høy konsentrasjon av kapitalintensiv industri og oljeselskaper på Vestlandet. Dette er nærmere omtalt under avsnittet om forskjeller mellom fylker.

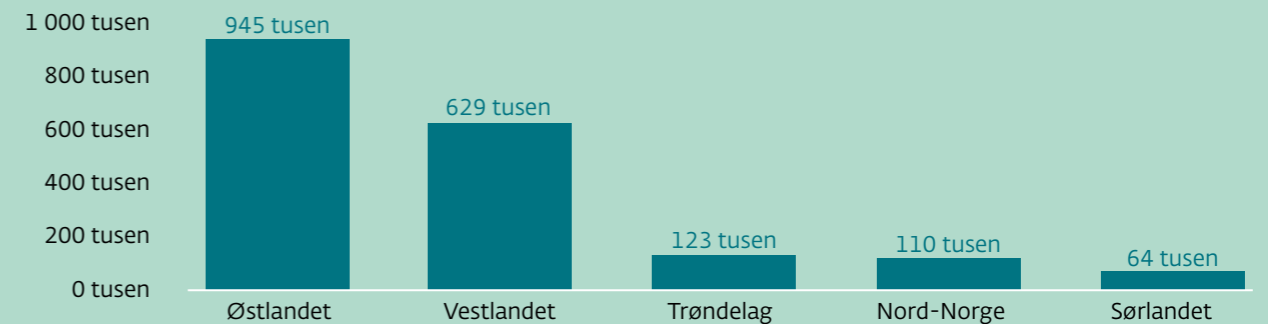
Nord-Norge bidro med 14 milliarder kroner i personskatt, 4 milliarder kroner i arbeidsgiveravgift, og 9 milliarder kroner i selskapsskatt. **Trøndelag** sto for 13 milliarder kroner av innbetalt personskatt, 8 milliarder kroner i arbeidsgiveravgift, og 8 milliarder kroner i selskapsskatt. **Sørlandet** bidro med 8 milliarder kroner i personskatt, 5 milliarder kroner i arbeidsgiveravgift, og 4 milliarder kroner i selskapsskatt.

FIGUR 5 Kjøp av varer og tjenester (innland) og indirekte sysselsettingsvirkning. 2016

Kjøp av varer og tjenester i Norge (sum for alle foretak i mrd. kr.), fordelt etter landsdel

Indirekte sysselsettingsvirkning – ringvirkning – (sum for alle foretak i 1000), fordelt etter landsdel

Figur 5 viser kjøp av varer og tjenester i Norge og indirekte sysselsettingsvirkning, fordelt etter landsdel.

Det fremgår at kjøp av varer og tjenester (sum for alle bedrifter) var størst på Østlandet, etterfulgt av Vestlandet, Trøndelag, Nord-Norge og Sørlandet. Størrelsen på innkjøp av varer og tjenester følger antall bedrifter per landsdel og generell næringsstruktur. Søylediagrammet nederst i Figur 5 viser summen av indirekte virkninger per bedrift i databasen per landsdel. Beregningene er utført ved hjelp av NyAnalyse sin ringvirkningsmodell (WEI-modellen) og er nærmere omtalt i en egen brukerveileder (VK 2017).

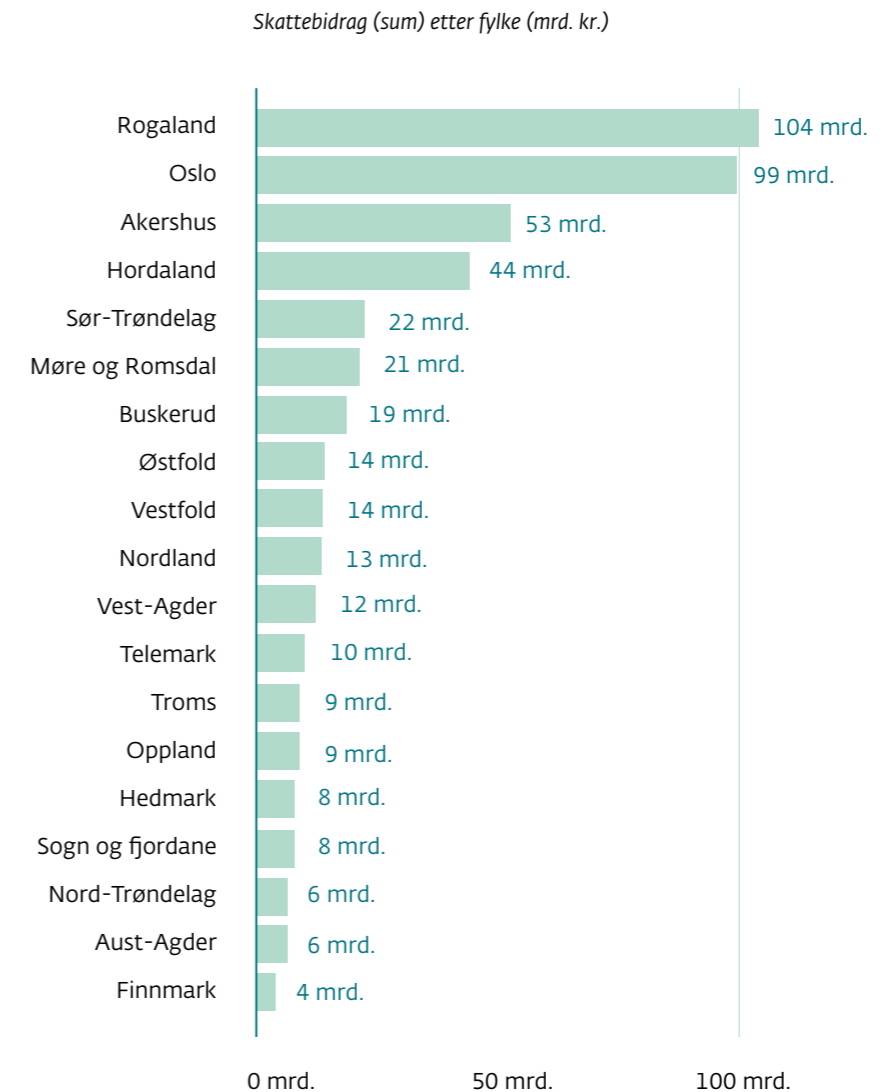
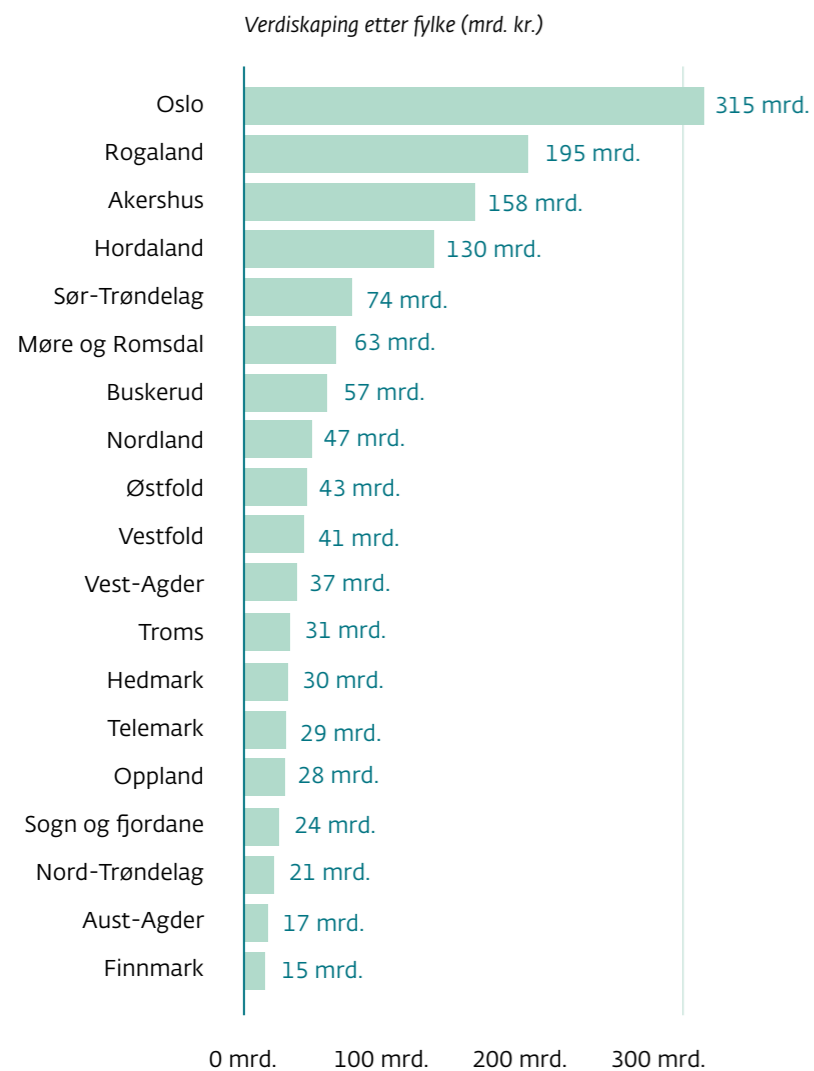
Funnene viser at innkjøpet av varer og tjenester hos bedrifter på **Østlandet** sammenlagt – la til rette for om lag 945.000 årsverk indirekte hos norske underleverandører og i resten av verdikjeden (Østlandet og i andre landsdeler). Dette skyldes at kjøp av varer og tjenester i Norge gir opphav til omsetning og arbeidsplasser hos underleverandører (som igjen kjøper varer og tjenester fra sine underleverandører osv. – ringvirkning).

Indirekte sysselsettingsvirkning er nest størst for **Vestlandet** (630 000), etterfulgt av **Trøndelag** (123 000), **Nord-Norge** (110 000) og **Sørlandet** (64 000).

FYLKESVIS RANGERING AV PRIVAT VERDISKAPING, SKATT OG RINGVIRKNING

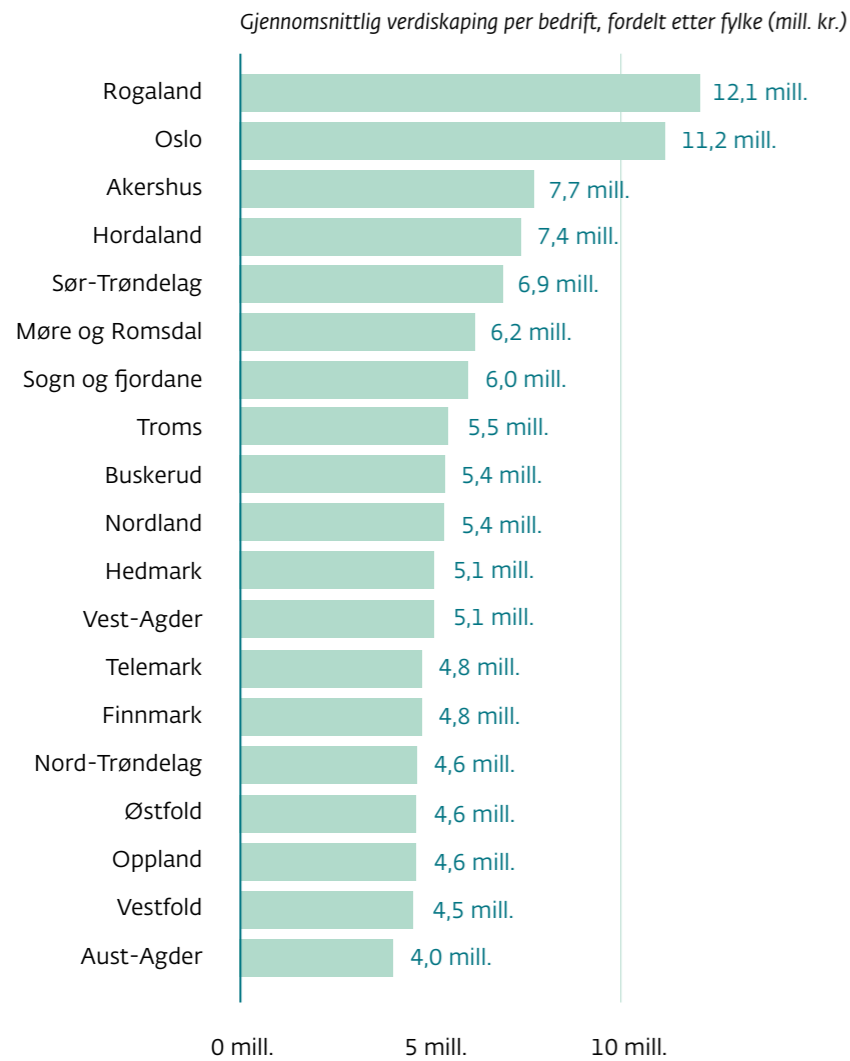
Følgende avsnitt vil gjengi og beskrive fylkesvis rangering ved hjelp av åtte måltall: (1) sum verdiskaping for alle foretak, (2) sum skattebidrag (personskatt, arbeidsgiveravgift og selskapsskatt), (3) gjennomsnittlig verdiskaping per bedrift, (4) median verdiskaping per bedrift, (5) gjennomsnittlig skattebidrag per bedrift, (6) median skattebidrag per bedrift, (7) gjennomsnittlig sysselsettingsvirkning (ringvirkning) per bedrift, og (8) median ringvirkning (indirekte sysselsettingsvirkning) per bedrift. Rangeringen vil først ta utgangspunkt i aggregerte størrelser (sum for alle bedrifter), og deretter i gjennomsnitt og median per fylke.

FIGUR 6 Fylkesvis rangering av verdiskaping og skattebidrag. 2016

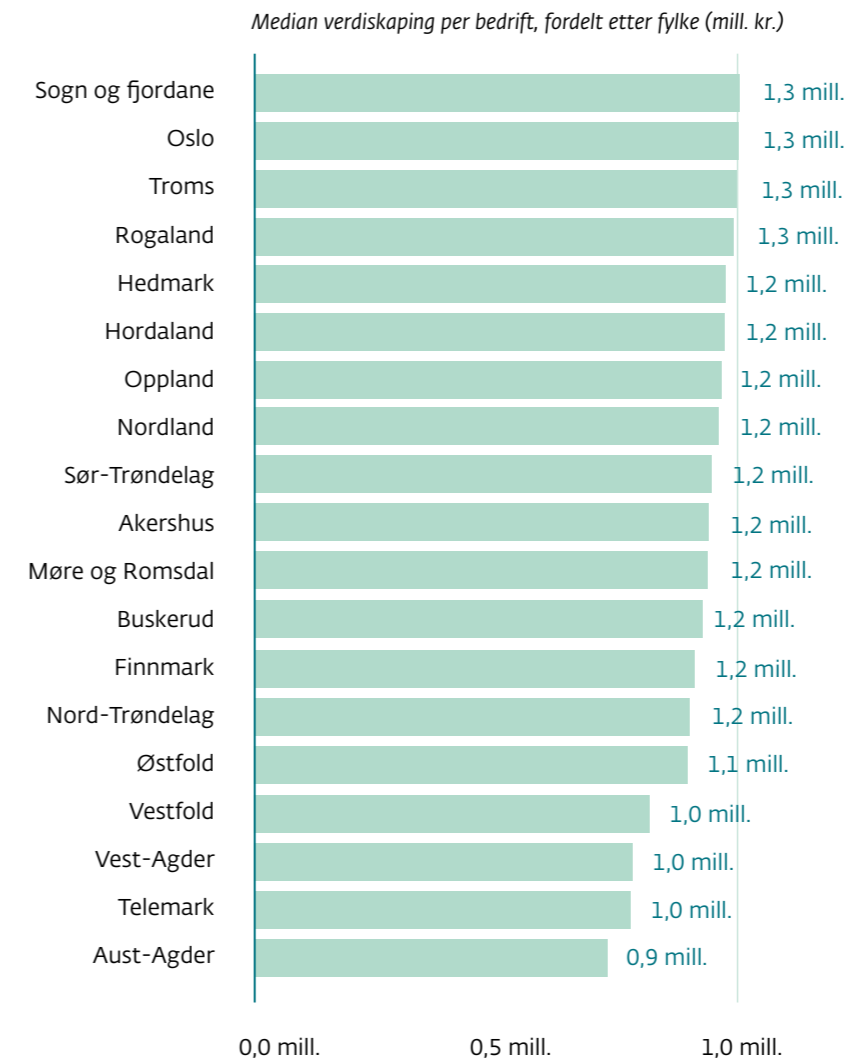

Det fremgår av figur 6 til venstre at Oslo troner øverst med 315 milliarder kroner i verdiskaping, etterfulgt av Rogaland (195 mrd. kr.), Akershus (158 mrd. kr.), Hordaland (130 mrd. kr.) og Sør-Trøndelag (74 mrd. kr.). Disse fem fylkene sto for 65 prosent av samlet verdiskaping i vår database. Søylediagrammet til høyre i figur 6 viser at disse fem fylkene – samme rangering med unntak av de to første plassene – bidro med om lag 68 prosent av det samlede skattebidraget (skatt på person og bedrift) i 2016. Bidraget fordelt etter fylke gjenspeiler i stor grad demografiske forskjeller (næringsstørrelse). Unntaket er Rogaland fylke som kommer øverst. Oversikten vår viser at Rogaland bidro med hele 66 mrd. kroner i selskapsskatt, og er derfor enkeltfylket i Norge som bidro mest i form av bedriftsskatt. Dette skyldes hovedsakelig tilstedeværelse av mange av de store oljeutvinnings-selskapene i landet. Utvinning av petroleum utløser i tillegg en særskatt, som fanges opp av årsregnskapet til de respektive bedriftene.

FIGUR 7 Fylkesvis rangering av gjennomsnittlig verdiskaping per bedrift. 2016

Rogaland har størst antall bedrifter som skaper store verdier sammenliknet med landet for øvrig.

MEDIANBEGREPET: Medianbegrepet gir et godt inntrykk av en typisk norsk bedrift. Median er den midterste bedriften når du har sortert fra største til minste bedrift. Median er hensiktsmessig å bruke i en analyse når det er noen veldig få store bedrifter i en næring som trekker gjennomsnittet kraftig opp. For å gi et mer presist bilde av hva en norsk bedrift bidrar med har vi valgt å bruke medianbegrepet i denne rapporten.

Kilde: Brønnøysundregisteret|NyAnalyse

Fylkesvis rangering med utgangspunkt i aggregerte størrelser sier noe om viktigheten av fylkene for totaløkonomien, men sier veldig lite om hvor produktiv («verdifull») en gjennomsnittlig bedrift er per fylke. Figur 7 viser derfor en rangering basert på gjennomsnittlig verdiskaping per bedrift. Det fremgår av figuren at **Rogaland** kommer øverst blant de fem beste (12 mill. kr. i gjennomsnitt per bedrift), etterfulgt av **Oslo** (11 mill. kr.), **Akershus** (8 mill. kr.), **Hordaland** (7 mill. kr.), og **Sør-Trøndelag** (6,9 mill. kr.). Det interessante vi kan merke oss, er at Rogaland har flest antall bedrifter som skaper store verdier sammenliknet med landet for øvrig.

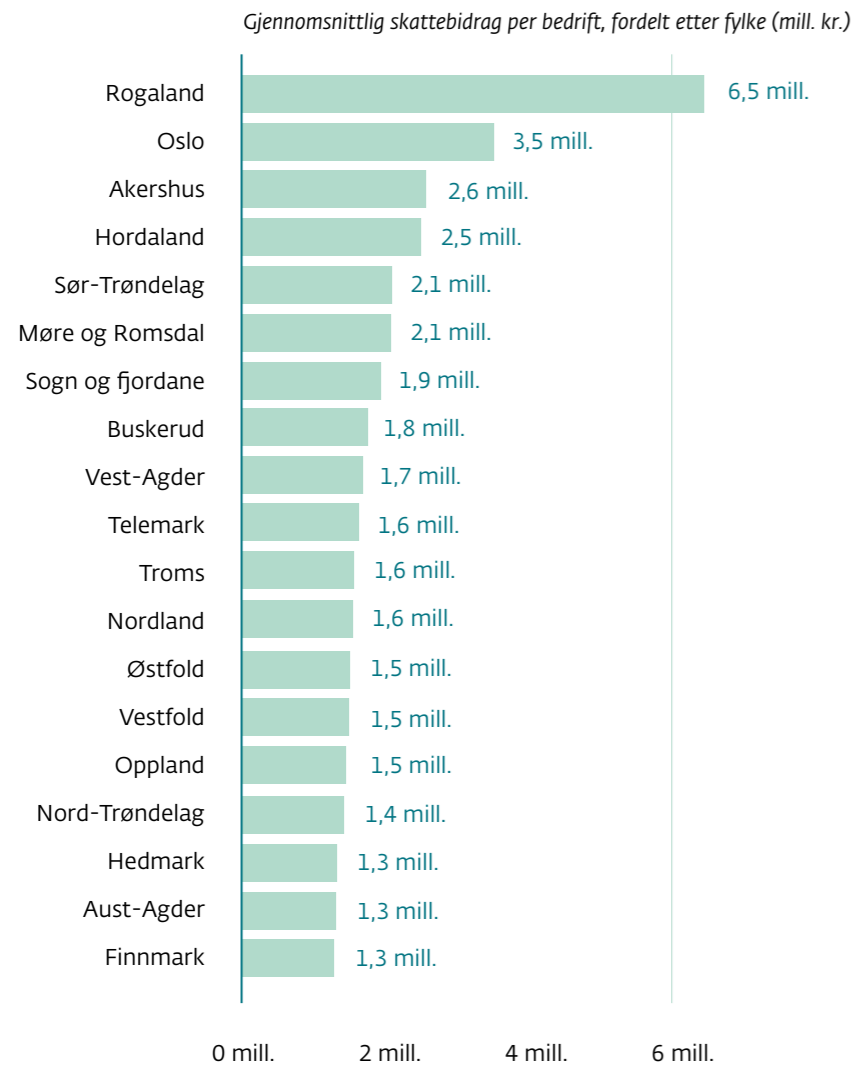
Selv om gjennomsnittlige størrelser kan gi oss nyttig informasjon om den «typiske bedrift», kan de også gi et litt misvisende bilde, ettersom resultatregnskapet til de store bedriftene i vår oversikt kan trekke opp gjennom-

snittet. Det er derfor vanlig å benytte median som et mål for å fange midtpunktet i datasettet. Søylediagrammet til høyre viser hva en typisk bedrift (median) bidro med hensyn til verdiskaping i 2016 per fylke. Det fremgår at målt på denne måten, så faller Rogaland ned til fjerde plass, mens Sogn og Fjordane kommer på topp. Grafen viser at norske medianbedrifter er relativt like når det gjelder verdiskaping.

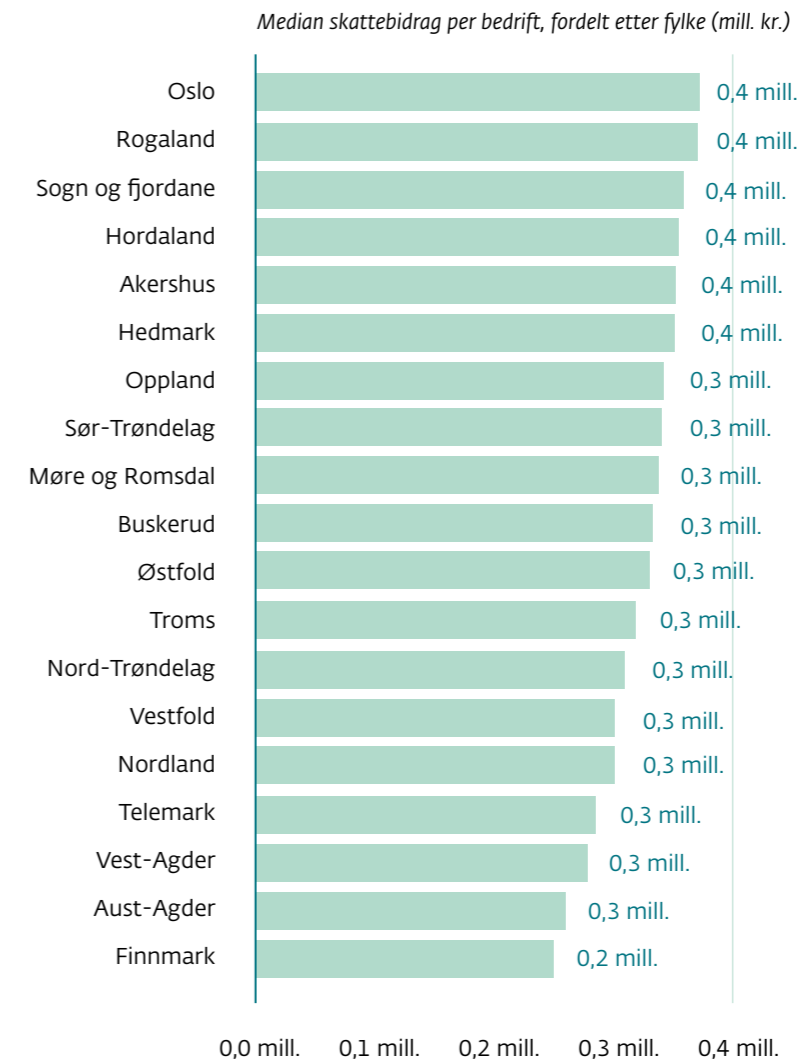
Det interessante vi kan merke oss, er at spredningen mellom bedrifter med høy og lav verdiskaping er betydelig mye høyere i de store fylkene, og noe lavere i de mindre fylkene. Unntaket er Oslo og Rogaland, som ser ut til å være dominert av store bedrifter (høy gjennomsnittlig verdiskaping), samtidig som at det store flertallet i midtsjiktet ser ut til å ha veldig relativt høy verdiskaping – median – per bedrift.

FIGUR 8 Fylkesvis rangering av gjennomsnittlig skattebidrag per bedrift.

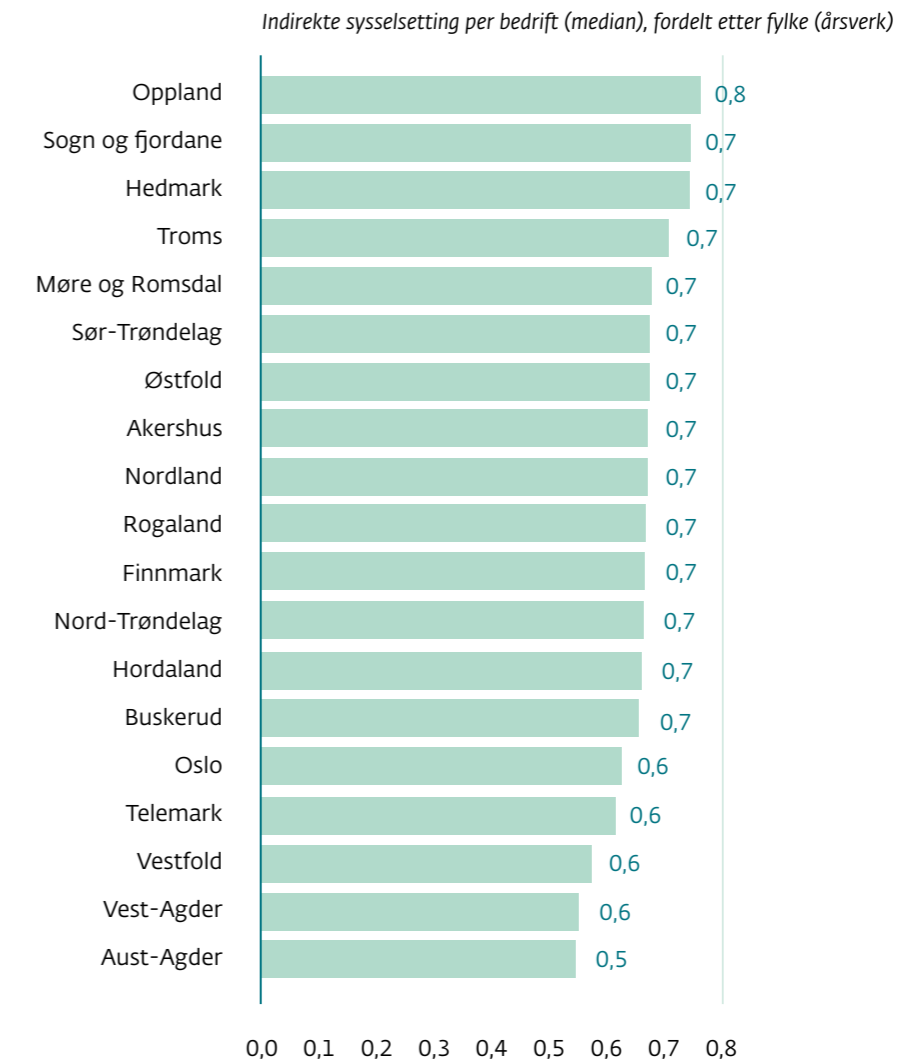
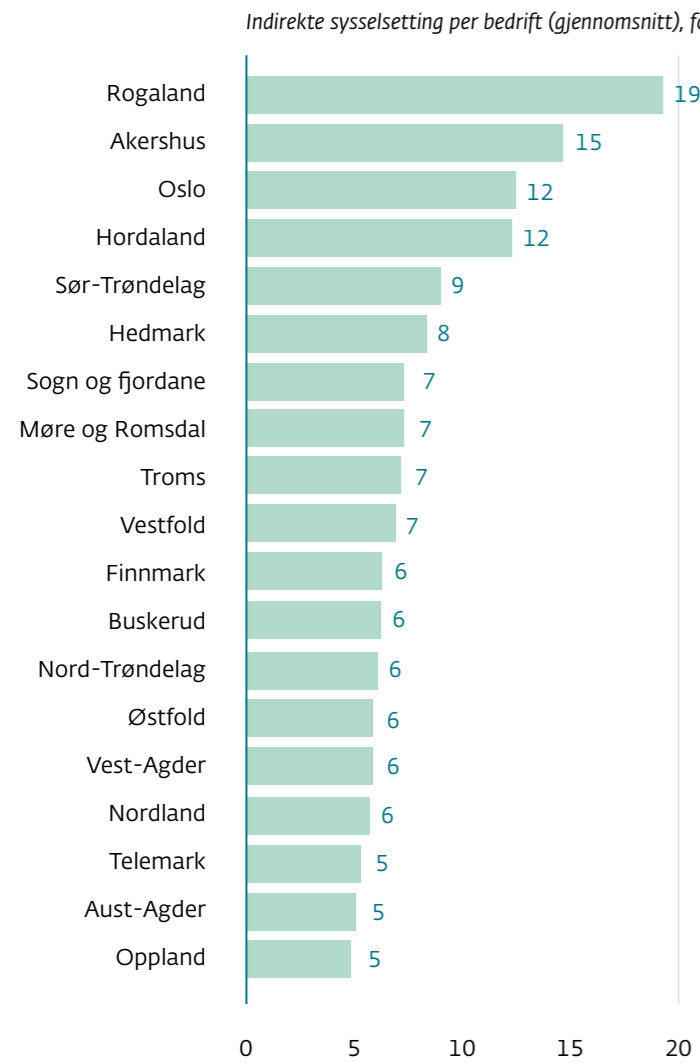
Rogaland har mange bedrifter som betaler særskatt på oljeutvinning. De bidrar derfor samlet betydelig gjennom selskapsskatt.

Kilde: Brønnøysundregisteret|NyAnalyse

Figur 8 rangerer fylker etter gjennomsnittlig skattebidrag (person og selskap) per bedrift. Først ut kommer Rogaland med 6,5 mill. kroner, etterfulgt av Oslo (3,5 mill. kr.), Akershus (2,6 mill. kr.), Hordaland (2,5 mill. kr.), og Sør-Trøndelag (2,1 mill. kr.). Rogaland har mange bedrifter som betaler særskatt på oljeutvinning. De bidrar derfor samlet betydelig gjennom selskapsskatt. Figuren til høyre i figur 8, rangerer fylker etter median skattebidrag (person og selskap) per bedrift. Her er rekkefølgen stokket litt om med Oslo øverst, etterfulgt av Rogaland, Sogn og Fjordane, Hordaland og Akershus (topp 5). Forskjellene er dog ikke merkbart store, noe som vitner om et geografisk utjevne skattesystem.

FIGUR 9 Fylkesvis rangering av gjennomsnittlig, indirekte sysselsettingsvirkning per bedrift.

Kilde: Brønnøysundregisteret|NyAnalyse

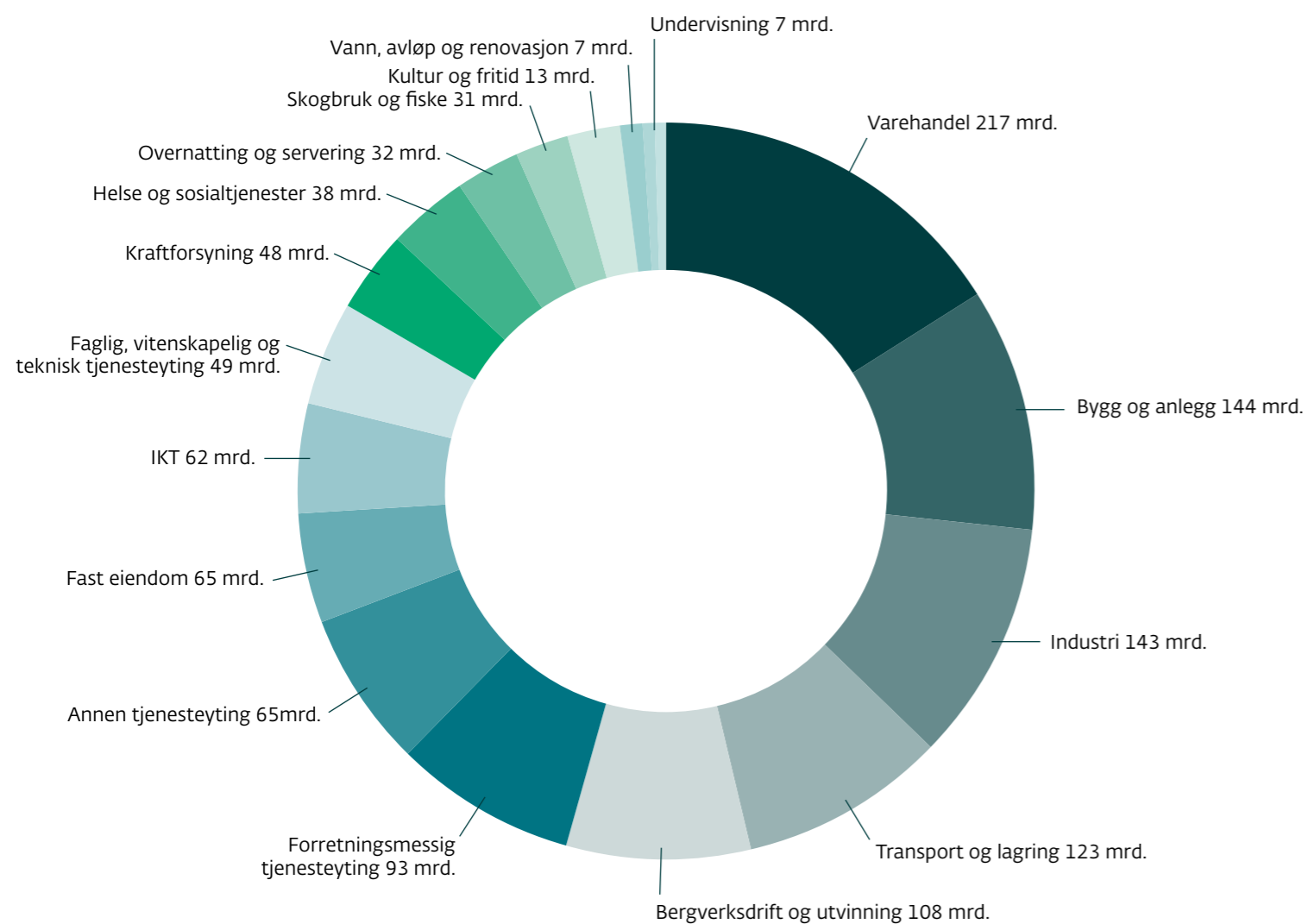
Figur 9 gir oss et innblikk i betydningen av en typisk bedrift per fylke for underleverandører målt som gjennomsnittlig, indirekte sysselsettingsvirkning per bedrift (venstre side) og median på høyre side. Indirekte sysselsetting er målt i antall årsverk. Det fremgår at Rogaland er landets viktigste fylke med hensyn til indirekte sysselsetting hos norske underleverandører. Dette er også i tråd med andre studier (SSB, 2015), som viser betydningen av oljeselskaper for Fastlands-Norge. Deretter følger Akershus (15 årsverk), Oslo (12 årsverk), Hordaland (12 årsverk), og Sør-Trøndelag (9 årsverk). Forskjellene mellom fylker gjenspeiler næringsstruktur, bedriftsstørrelse, import fra utlandet og leverandørstruktur.

Søylediagrammet på høyre side tegner et litt annerledes bilde. Her kommer Oppland øverst, etterfulgt av Sogn og Fjordane, Hedmark, Troms og Møre og Romsdal (topp 5). Figuren viser at en typisk bedrift – median – per fylke

skaper ringvirkninger gjennom innkjøp av varer og tjenester fra sine underleverandører, som i neste runde anskaffer varer og tjenester fra sine underleverandører osv. Dette sikrer omsetning, verdiskaping og arbeidsplasser i mange ledd i verdikjeden. Figuren viser at en median bedrift i Oppland legger til rette for om lag 0,8 årsverk indirekte gjennom sine innkjøp. Dette tallet sier også noe om grad av sammenkobling mellom en typisk bedrift – median – og deres eksterne omgivelse («Business-to-business»). Jo høyere tall, jo viktigere er en typisk bedrift for andre bedrifter i regionen og landet for øvrig, og desto sterkere er graden av sammenkobling. Viktige funn fra denne figuren bør også ses i sammenheng med kapittelet om SMB. Leverandørnæringen påvirkes i større grad av de store bedriftene i de befolkningstunge fylkene, mens de i mindre og mer spredte strøk er tettere sammenvevet med SMB.

Næringsanalyse – hele landet

FIGUR 10 Verdiskaping fordelt etter hovednæringsgruppe (21) 2016.

Kilde: NyAnalyse

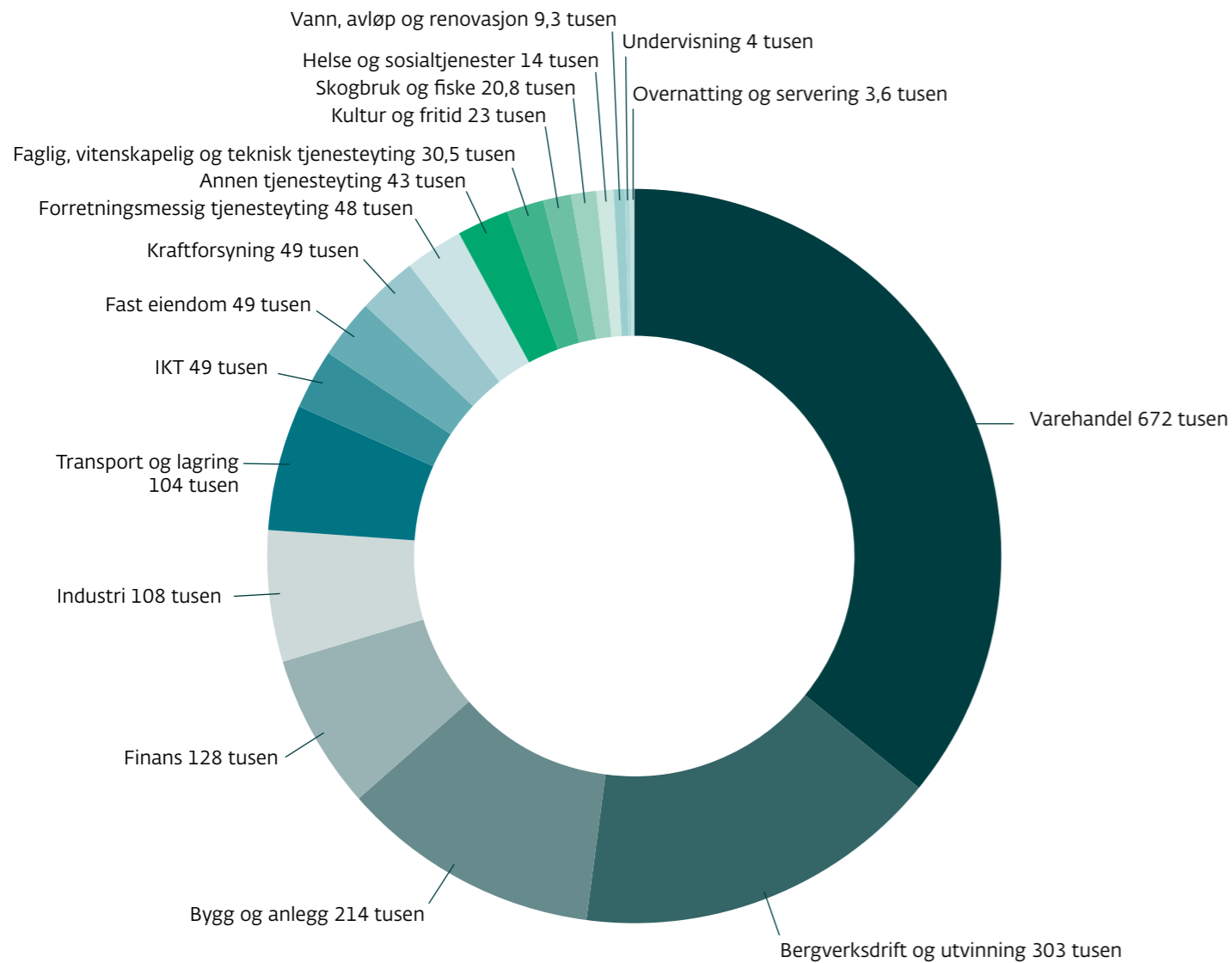

Figur 10 viser verdiskaping fordelt etter hovednæringsgruppe (21-inndeling) i 2016.

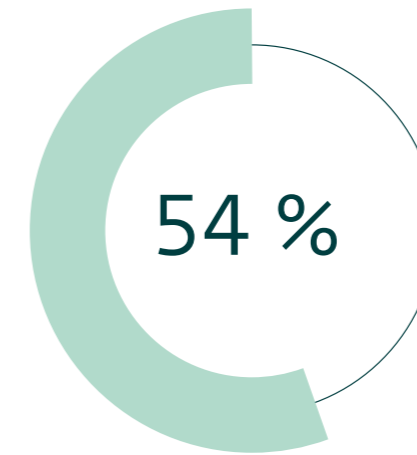
Utvalgte funn:

- De seks største hovednæringsgruppene: varehandel (217 mrd. kr.), bygg og anlegg (144 mrd. kr.), industri (143 mrd. kr.), transport og lagring (123 mrd. kr.), finans (110 mrd. kr.) og bergverksdrift og utvinning (108 mrd. kr.), sto for 62 prosent av samlet privat verdiskaping i 2016.
- I denne analysen måles verdiskaping som nettoprodukt i basisverdi (fratrasket kapitalslit). Et noe overraskende funn i denne sammenheng, er at ved å måle verdiskaping på denne måten, ser vi altså at det er fem hovednæringsgrupper i Norge som er større enn oljenæringen (her definert som summen av utvinning, tjenester og bergverksdrift). En viktig årsak er de seneste årenes lave oljepriser.
- Ser vi på næringer (64-inndeling), fremgår det at bygg og anlegg (144 mrd. kr.) er størst med hensyn til verdiskaping, etterfulgt av agentur og engros (92 mrd. kr.), utvinning av råolje og naturgass (76 mrd. kr.) og finansieringsvirksomhet (75 mrd. kr.) (topp 5).
- I midtsjiktet finner vi vakttjenester og tjenester tilknyttet eiendomsdrift (25 mrd. kr.), lagring og andre tjenester tilknyttet transport (23 mrd. kr.), forsikringsvirksomhet (21 mrd. kr.), og pleie- og omsorgstjenester (20 mrd. kr.).
- Helt nederst (bunn 5), finner vi produksjon av motorvogner og tilhengere (1788 mill. kr.), reparasjon av datamaskiner og husholdningsvarer (936 mill. kr.), skogbruk (870 mill. kr.), aktiviteter i medlemsorganisasjoner (416 mill. kr.) og uttak fra kilde, rensing og distribusjon av vann (57 mill. kr.).

FIGUR 11 Indirekte årsverk fordelt etter hovednæringsgruppe (21).

Kilde: NyAnalyse

Varehandel og bergverksdrift og utvinning legger til rette for 54 prosent av all indirekte sysselsetting i privat næringsliv

Figur 11 viser indirekte sysselsetting (årsverk) utløst av bedriftenes innkjøp av varer og tjenester fra hverandre, fordelt etter hovednæringsgruppe (21). Indirekte sysselsetting utløses av at bedrifter kjøper varer og tjenester fra underleverandører, enten som innsatsfaktorer eller til egen bruk. Dette legger til rette for omsetning og sysselsetting indirekte i økonomien. Figur 11 viser summen av alle slike indirekte virkninger for alle bedrifter, fordelt etter næringstilhørighet.

Utvalgte funn:

- Det fremgår at varehandel og bergverksdrift og utvinning (primært oljeselskaper), legger til rette for 54 prosent av all indirekte sysselsetting i privat næringsliv. Dette skyldes primært at varehandel ofte er sluttledet i verdikjeden, og mange varer og tjenester videreformidles til sluttbrukeren gjennom detaljister mv. Næringen bergverksdrift og utvinning består for det meste av selskaper som utvinner olje og gass, og som etterspør betydelig med varer og tjenester fra fastlandet.
- Bygg og anlegg er tredje viktigste næring med hensyn til ringvirkninger i økonomien og medfølgende arbeidsplasser (214 000).
- Næringene finans (128 000), industri (108 000) og transport og lagring (104 000) er også viktige bidragsyttere.
- I midtsjiktet finner vi IKT (50 000), fast eiendom (49 000) og kraftforsyning (48 000).
- Nederst finner vi vann, avløp og renovasjon (9 300), undervisning (4 000) og overnatting og servering (4 000). Det er verdt å nevne at disse næringene er relativt sett mindre med hensyn til antall bedrifter (kun AS) og sysselsatte.

Små og mellomstore bedrifter (SMB)

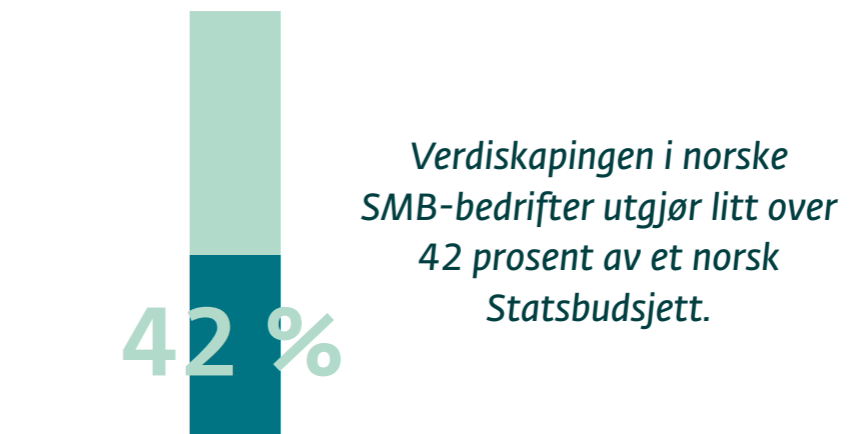
Dette avsnittet ser nærmere på SMB-andelen av samlet verdiskaping, sysselsetting og skattebidrag fordelt etter fylke og næring. Vi definerer SMB som bedrifter med færre enn 100 ansatte og mindre enn 100 millioner kroner i omsetning. Tabell 1 viser at SMB-bidraget til verdiskaping i 2016 utgjorde 557 milliarder kroner, eller 42 prosent av samlet verdiskaping i privat næringsliv (vår database). Dette er betydelig med tanke på at SMB måles mot hele økonomien, og ikke kun Fastlands-Norge.⁵ SMB-andelen med hensyn til sysselsatte er vesentlig mye høyere og utgjør 62 prosent. Dette forteller oss at flertallet av alle sysselsatte i privat sektor jobber i en SMB-bedrift, og at SMB er en viktig motor for sysselsetting i Norge.

Skattebidraget, målt som andel av samlet skattebidrag fra privat næringsliv, er ventelig noe lavere med 38 prosent for SMB. Skatt følger her direkte av verdiskaping via selskapsskatt og personskatt. Høy verdiskaping gir høyt skattebidrag og motsatt. For eksempel gir høy grunnrenteskatt (petroleum og kraftforsyning) større bidrag fra bedrifter over SMB-grensen, grunnet høy konsentrasjon av større bedrifter i næringer med grunnrenteskatt.

Den lave andelen skyldes til dels også at mange SMB-bedrifter grunnet enten nyetablering, lav fartstid eller andre særforhold ikke befinner seg i skatteposisjon. Geografiske forskjeller med hensyn til arbeidsgiveravgift spiller også en liten rolle. Dette er nærmere omtalt i avsnittet om fylkesvise forskjeller.

Vi definerer SMB som bedrifter med færre enn 100 ansatte og mindre enn 100 millioner kroner i omsetning.

TABELL 1 Verdiskaping i bedrifts-Norge og SMB i mrd. kroner og prosent.

Kategori	Verdiskaping (mrd. kr.)
Norge samlet	1356
SMB (< 100 ansatte og <100 mill. kr)	557

	Verdiskaping (prosent)
Norge samlet	100 %
SMB (< 100 ansatte og <100 mill. kr)	42 %

	Sysselsatte (prosent)
Norge samlet	100 %
SMB (< 100 ansatte og <100 mill. kr)	62 %

	Skatt (prosent)
Norge samlet	100 %
SMB (< 100 ansatte og <100 mill. kr)	38 %

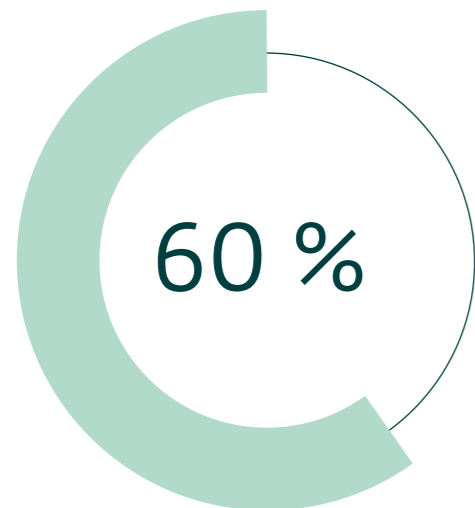
Kilde: NyAnalyse

Statsbudsjettet med alle utgiftsposter i 2017 utgjør ca. 1300 milliarder kroner, og samlet verdiskaping fra privat næringsliv (målt ved aksjeselskappene) er høyere enn dette. Vi kan dermed slå fast at verdiskapingen i norske SMB-bedrifter utgjør litt over 40 prosent av et norsk Statsbudsjett.

⁵ Det er verdt å nevne at bedrifter som er organisert som enkeltmannsforetak ikke er med i vår oversikt.

SMB og fylkesvise forskjeller

Figuren til høyre viser SMB-andelen med hensyn til verdiskaping, fordelt etter fylke. Det fremgår at SMB-bidraget er vesentlig i alle fylker, men at de befolkningstunge fylkene (Oslo, Rogaland, Akershus og Hordaland) har lavest SMB-andel. Disse fylkene sammenlagt bidrar også, som vi har sett innledningsvis til om lag 60 prosent av bedrift-Norges samlede verdiskaping.

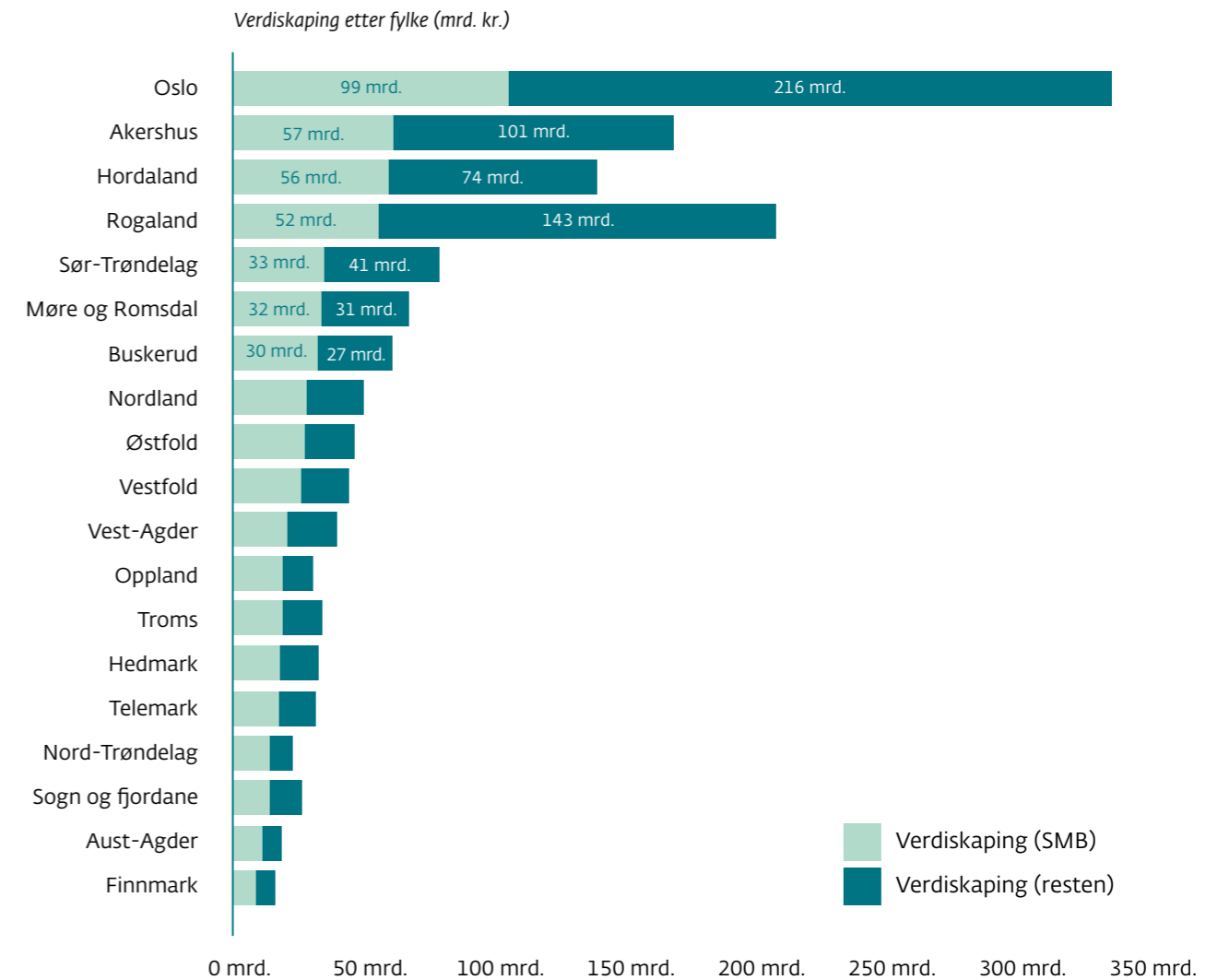

Oslo, Rogaland, Akershus og Hordaland bidrar til om lag 60 prosent av bedrift-Norges samlede verdiskaping.

Oslo har høyest verdiskaping fra SMB-bedriftene ved å se på totalsum i kroner og bidrar med 99 mrd. kr.

FIGUR 31 SMB-andel av verdiskaping, fordelt etter fylke (mrd. kroner). 2016

Kilde: NyAnalyse

Figuren ovenfor viser at de største fylkene som Oslo (99 mrd. kr.), Akershus (57 mrd. kr.), Hordaland (56 mrd. kr.) og Rogaland (52 mrd. kr.), også har høyest verdiskaping fra SMB-bedriftene ved å se på totalsum i kroner. På bunn av oversikten ligger Aust-Agder og Finnmark med hhv. 10 og 8 milliarder kroner i verdier generert av SMB.

Tabell 2 nedenfor gjengir viktige funn for SMB med hensyn til verdiskaping, sysselsatte og skattebidrag (prosentandel av totalen). Oversikten bekrefter bilde av at det er store forskjeller etter fylke når det gjelder størrelsen på bedriftene og bidraget fra SMB.

TABELL 2 SMB-andel av verdiskaping, sysselsatte og skatt fordelt etter fylke (prosent). høy-lav

Fylke	Verdiskaping	Sysselsatte	Skattebidrag
Oppland	63 %	76 %	61 %
Nord-Trøndelag	62 %	71 %	61 %
Aust-Agder	61 %	76 %	57 %
Østfold	59 %	71 %	58 %
Vestfold	58 %	70 %	56 %
Nordland	56 %	77 %	55 %
Troms	55 %	73 %	57 %
Telemark	55 %	76 %	51 %
Finnmark	55 %	75 %	52 %
Hedmark	54 %	76 %	65 %
Sogn og Fjordane	53 %	71 %	50 %
Buskerud	53 %	68 %	51 %
Vest-Agder	52 %	69 %	49 %
Møre og Romsdal	50 %	69 %	48 %
Sør-Trøndelag	44 %	64 %	47 %
Hordaland	43 %	60 %	42 %
Akershus	36 %	56 %	36 %
Oslo	31 %	48 %	33 %
Rogaland	27 %	54 %	16 %
Totalt	42 %	62 %	38 %

Kilde: NyAnalyse

Fordeling av verdiskaping (SMB-fylke)

- Oppland er fylket hvor mest verdiskaping, relativt sett, stammer fra SMB-bedriftene, med 63 prosent av samlet privat verdiskaping (dvs. alle aksjeselskaper).
- Nord-Trøndelag og Aust-Agder er nr. 2 og 3 med hhv. 62 prosent og 61 prosent andel SMB-verdiskaping.
- I de største markedene, hovedstaden og storbyene, er en relativt lavere andel av verdiskapingen fra SMB-ene.
- Rogaland er fylket hvor de store virksomhetene overskygger SMB-bedriftene mest, og kun 27 prosent av verdiskapingen stammer fra SMB-bedriftene.
- I Oslo og Akershus er det også mange store bedrifter, og det betyr at SMB-verdiskapingen er henholdsvis 31 og 36 prosent.

Fordeling av private jobber (SMB-fylke)

- Andel sysselsatte i SMB-bedrifter er høyest i Nordland, med en andel på 77 prosent av samlet privat sysselsetting.
- Så følger Oppland, Hedmark og Telemark, der 76 prosent av de sysselsatte jobber i en SMB bedrift.
- Lavest andel sysselsatte i SMB-bedrifter finner vi i hovedstaden Oslo (48 prosent) og i oljefylket Rogaland (54 prosent).

Fordeling av skattebidraget (SMB-fylke)

- Skattebidraget fra SMB-bedriftene er høyest i Hedmark, med en andel på 65 prosent av samlet skattebidrag i fylket.
- Så følger fylkene med høyest andel SMB-verdiskaping, nemlig Oppland og Nord-Trøndelag, hvor 61 prosent av private jobber er hos SMB-ene.
- På grunn av oljenæringens betydning, er det slik at skattebidraget fra SMB-ene i Rogaland er landets laveste, med en andel på 16 prosent.
- Deretter følger Oslo og Akershus med hhv. 33 prosent og 36 prosent skattebidrag fra SMB-bedriftene.

Næringsfordeling av SMB-bidraget

Det er også av interesse hvordan SMB-bedriftene bidrar i de ulike næringer i landet. Noen næringer har stor verdiskaping, både i SMB-segmentet og i de største virksomhetene. Det gjelder for eksempel bygg og anlegg, agentur og engroshandel, samt tjenester tilknyttet informasjonsteknologi (IKT). Figur 32 viser at det er forskjeller innenfor hver enkelt næring, når det gjelder størrelsen på bedriftene og verdibidraget fra SMB.

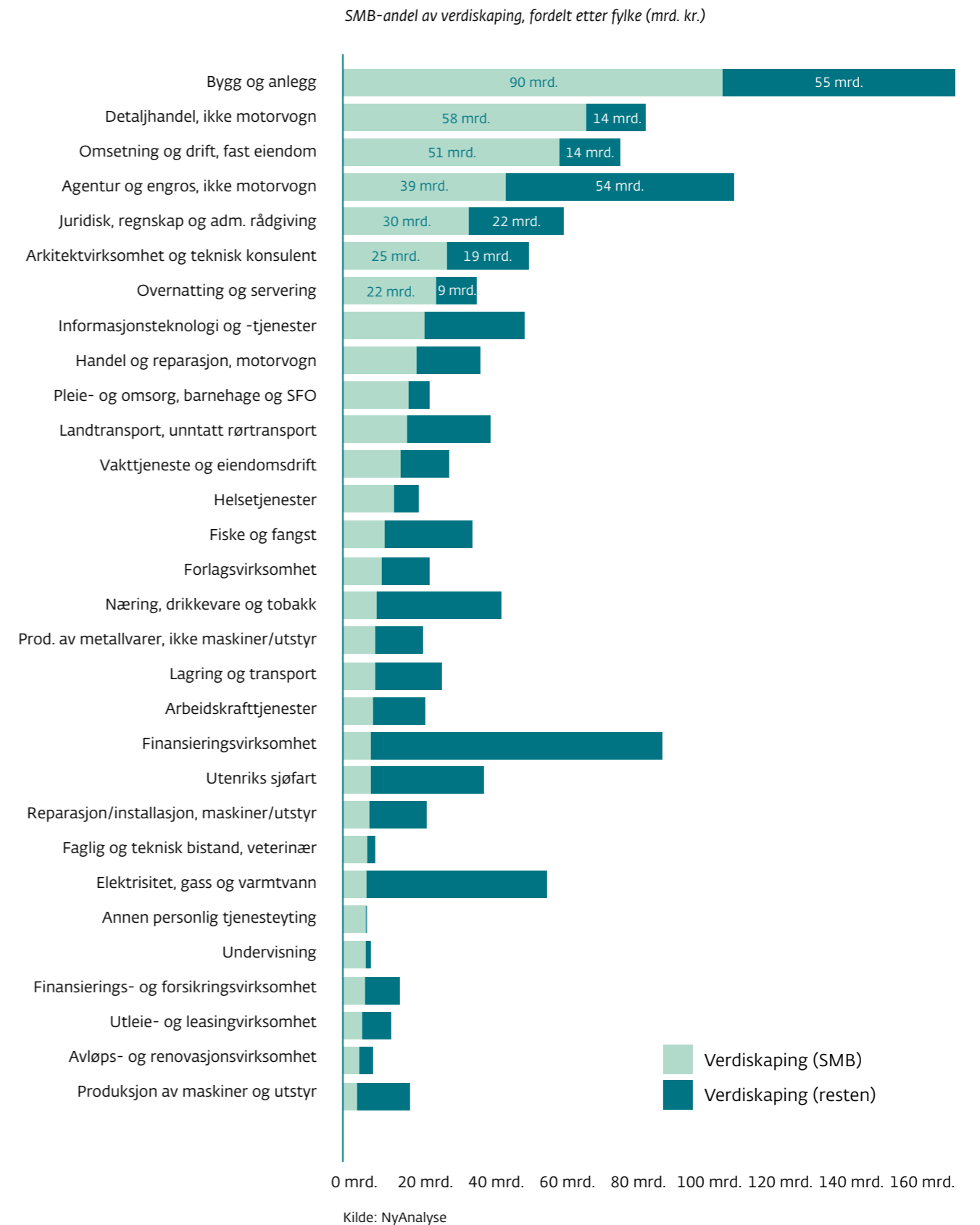
35 000

kommunale sykehjemsplasser finansieres av **BEDRIFTS-NORGE**

På dnb.no/ringvirkninger kan du se hva din bedrift bidrar med.

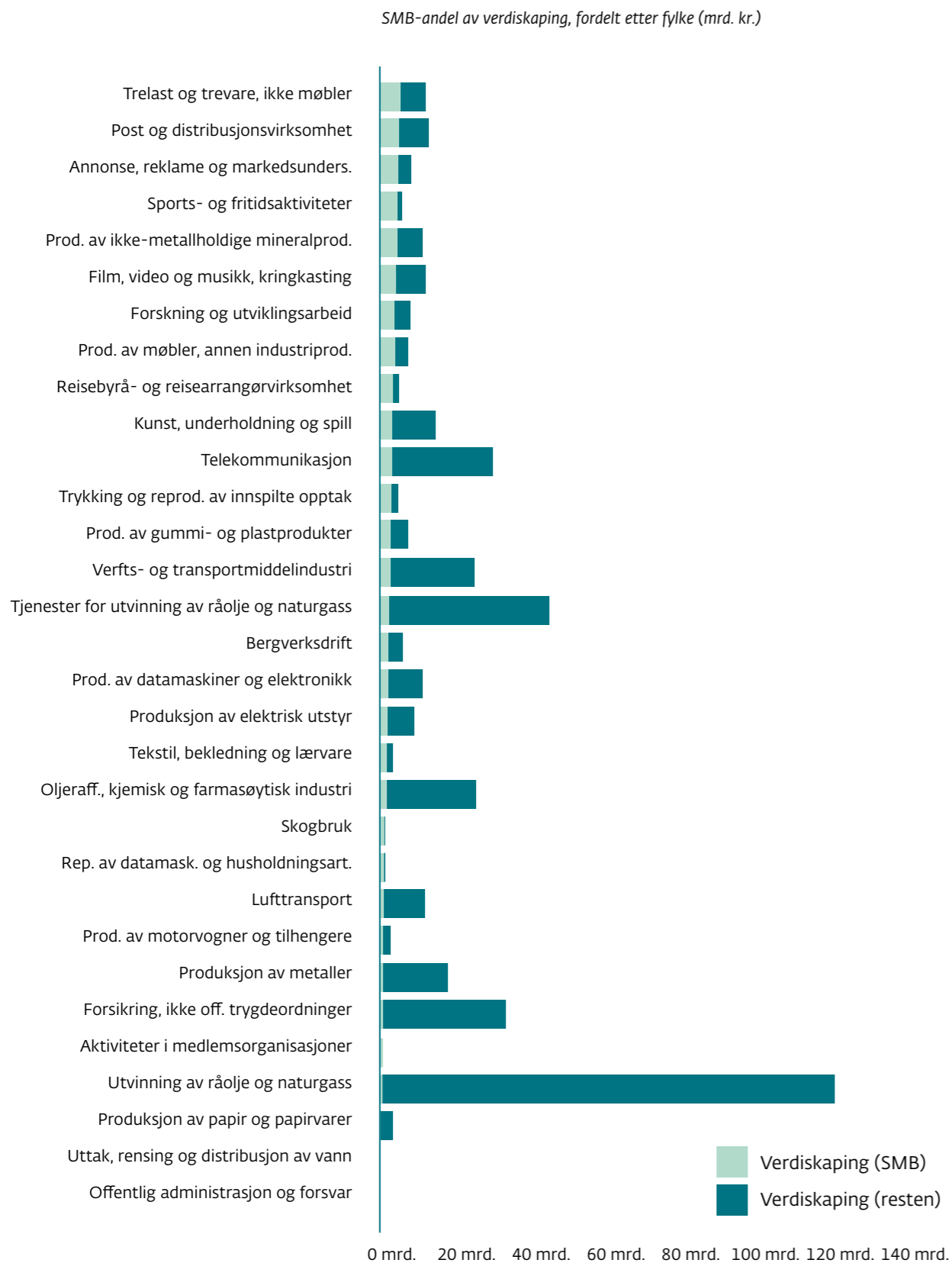

FIGUR 32 SMB-andel av verdiskaping, fordelt etter næring (mrd. kr.). 2016 (figur 1 av 2)

FIGUR 32 SMB-andel av verdiskaping, fordelt etter næring (mrd. kr.). 2016 (figur 2 av 2)

SMB-BIDRAGET PÅ 180 MRD. KRONER KAN FINANSIERE:
Alle lærerårsverk (66 000), alle politiårsverk (17 000) og alle kommunale sykehjemsplasser (35 000). Det er da igjen over 83 mrd. av skattebidraget fra SMB-bedriftene. Det kan finansiere jernbaneutbygginger i Nasjonal transportplan: Vestfoldbanen, Ringeriksbanen og Grenlandsbanen.

Funn fra figur 32

- Målt som total verdiskaping, er det slik at SMB-bidraget i kroner følger rangeringen over, hvor Bygg og anlegg (90 mrd. kr.), detaljhandel (58 mrd. kr.) og omsetning og drift av fast eiendom (51 mrd. kr.) kommer ut med høyest SMB-bidrag i kroner.
- På den annen side er det tydelig at de store virksomhetene betyr langt mer for næringene Finans og Energi.
- På den nedre delen av rangeringen etter verdiskaping for SMB-er, ser vi at næringene Telekommunikasjon, Tjenester tilknyttet oljeutvinning og særlig Oljeutvinning har lav andel SMB-bedrifter på verdiskaping.
- Andel SMB-bidrag fra disse næringene er hhv. 11 prosent, 6 prosent og null for oljeutvinning.
- Det ligger også lavt i næringer som Forsikring (2 prosent) og Metallproduksjon (5 prosent).

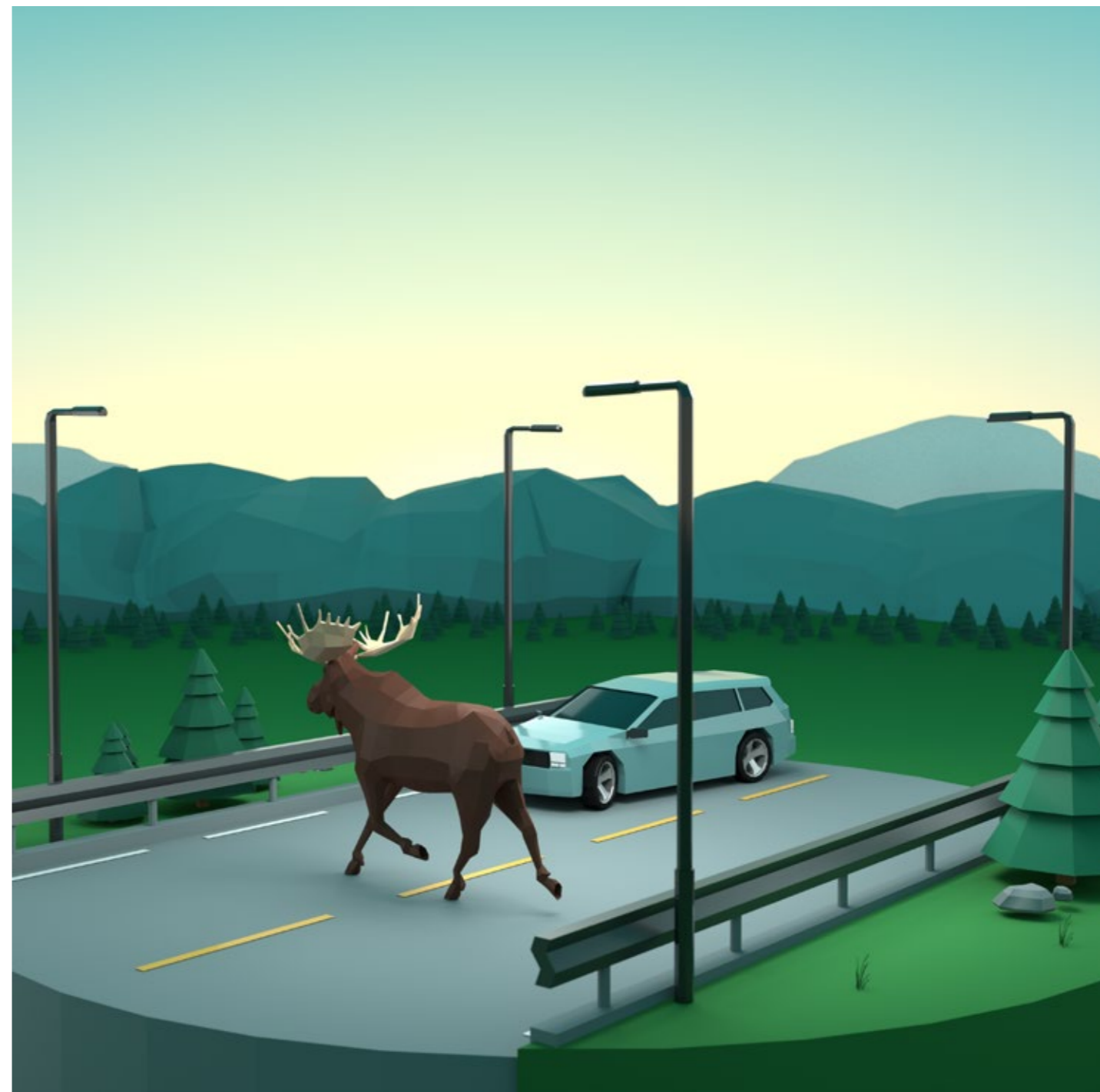
Spesielle funn tilknyttet SMB-bidraget per næring: jobber og skatt.

Tidligere har vi sett på hvordan SMB-bidraget til verdiskaping varierer med ulike næringer i Norge. I tillegg har vi sett nærmere på sysselsetting og samlet skattebidrag fra aksjeselskapene i databasen. Nedenfor følger de næringene hvor SMB-verdiskapingen er over 50 prosent, med informasjon om sysselsatte og skattebidrag.

TABELL 3 SMB-andel av verdiskaping, fordelt etter næring (prosentandel). høy (<50 %)

Hovednæring	Verdiskaping (prosentandel)	Sysselsatte (prosentandel)	Skattebidrag (prosentandel)
Annen personlig tjenesteyting	96 %	96 %	96 %
Aktiviteter i medlemsorganisasjoner	95 %	98 %	95 %
Skogbruk	94 %	89 %	95 %
Undervisning	83 %	81 %	84 %
Sports- og fritidsaktiviteter	83 %	78 %	81 %
Rep. av datamask. og husholdningsart.	81 %	87 %	80 %
Detaljhandel, ikke motorvogn	81 %	87 %	79 %
Omsetning og drift av fast eiendom	79 %	90 %	84 %
Faglig og teknisk bistand, veterinær	77 %	71 %	75 %
Pleie- og omsorg, barnehage og SFO	76 %	76 %	77 %
Overnattings- og serveringsvirksomhet	70 %	78 %	69 %
Reisebyrå- og reisearrangørvirksomhet	69 %	78 %	69 %
Helsetjenester	68 %	66 %	66 %
Trykking og reprod. av innspilte opptak	64 %	72 %	64 %
Bygg- og anleggsvirksomhet	62 %	73 %	62 %
Annonse, reklame og markedsunders.	59 %	53 %	59 %
Juridisk, regnskap og adm. rådgiving	58 %	79 %	60 %
Tekstil, bekledning og lærvare	58 %	68 %	55 %
Arkitektvirksomhet og teknisk konsulent	57 %	68 %	57 %
Prod. av møbler, annen industriprod.	56 %	71 %	61 %
Avløps- og renovasjonsvirksomhet	55 %	65 %	57 %
Vakttjeneste og eiendomsdrift	55 %	60 %	54 %
Handel og reparasjon, motorvogn	54 %	66 %	54 %
Forskning og utviklingsarbeid	51 %	57 %	51 %

Kilde: NyAnalyse

Fordeling av private jobber (SMB-næring)

- Sysselsatte fra SMB-bedrifter er høyest som andel av totalen i næringene; aktiviteter i medlemsorganisasjoner (98 prosent), Annen personlig tjenesteyting (96 prosent) og Omsetning og drift av fast eiendom (90 prosent).
- Næringene skogbruk (89 prosent), detaljhandel (87 prosent) og reparasjon av datamaskiner mv. (87 prosent), er også svært viktige jobbskapere innen SMB.

Fordeling av skattebidraget (SMB-næring)

- Skattebidraget fra SMB-bedriftene er høyest i næringene som tilsvarer høyest SMB-verdiskaping.

TABELL 4 SMB-andel av verdiskaping, fordelt etter næring (prosentandel). lav (<50 %)

Næring	Verdiskaping (prosentandel)	Sysselsatte (prosentandel)	Skattebidrag (prosentandel)	Næring	Verdiskaping (prosentandel)	Sysselsatte (prosentandel)	Skattebidrag (prosentandel)
Forlagsvirksomhet	45 %	56 %	47 %	Kunst, underholdning og spill	23 %	55 %	49 %
Informasjonsteknologi og -tjenester	45 %	55 %	44 %	Produksjon av maskiner og utstyr	22 %	35 %	21 %
Trelast og trevare, ikke møbler	45 %	52 %	44 %	Produksjon av elektrisk utstyr	22 %	36 %	22 %
Landtransport, unntatt rørtransport	44 %	64 %	33 %	Næring, drikkevare og tobakk	21 %	41 %	23 %
Agentur og engros, ikke motorvogn	42 %	55 %	42 %	Prod. av datamaskiner og elektronikk	20 %	26 %	19 %
Prod. av ikke-metallholdige mineralprod.	42 %	47 %	38 %	Utenriks sjøfart	20 %	25 %	20 %
Prod. av metallvarer, ikke maskiner/utstyr	41 %	53 %	40 %	Verfts- og transportmiddelindustri	12 %	20 %	12 %
Produksjon av gummi- og plastprodukter	41 %	55 %	41 %	Elektrisitet, gass og varmtvann	12 %	27 %	9 %
Utleie- og leasingvirksomhet	40 %	76 %	46 %	Telekommunikasjon	11 %	24 %	11 %
Post og distribusjonsvirksomhet	40 %	42 %	40 %	Lufttransport	9 %	23 %	10 %
Bergverksdrift	39 %	51 %	39 %	Finansieringsvirksomhet	9 %	12 %	9 %
Finansierings- og forsikringsvirksomhet	39 %	67 %	40 %	Oljeraff., kjemisk og farmasøytisk industri	7 %	16 %	8 %
Arbeidskrafttjenester	37 %	26 %	39 %	Produksjon av papir og papirvarer	7 %	11 %	6 %
Film, video og musikk, kringkasting	36 %	47 %	34 %	Tjenester for utvinning av råolje og naturgass	6 %	8 %	6 %
Produksjon av motorvogner og tilhengere	33 %	40 %	32 %	Produksjon av metaller	5 %	9 %	5 %
Lagring og andre tjenester tilknyttet transport	33 %	41 %	37 %	Forsikring, ikke off. trygdeordninger	2 %	5 %	2 %
Fiske og fangst	32 %	58 %	37 %	Utvinning av råolje og naturgass	0 %	1 %	0 %
Reparasjon/installasjon, maskiner/utstyr	32 %	46 %	30 %				

Kilde: NyAnalyse

Se også tabell med alle næringer bak.

Metode og grunnlagstall

Vi har valgt ut måltall som vi mener tegner et godt bilde av privat verdiskaping og samfunnsbidrag både i sum og gjennomsnitt, fordelt etter fylke uten at vi får utfordringer med dobbelttelling. **Verdiskaping** er her målt som nettoprodukt i basisverdi (lønn + resultat). Denne størrelsen viser hvem som skaper størst verdier i landet med hensyn til overskudd (driftsresultat) og arbeidsplasser (lønnkostnader). Disse to størrelsene er hyppig brukt for å vurdere optimal ressursbruk og samfunnsøkonomisk lønnsomhet fordi de er sammenlignbare mellom enheter og over tid, de lar seg aggregere og man unngår dobbelttelling.

Sammenstillingen tar utgangspunkt i årsregnskapet til alle aksjeselskap (AS) og allmennaksjeselskap (ASA) med positiv omsetning i 2016. For de aller fleste bedriftene i vår database tegner årsregnskapet et godt bilde av den underliggende økonomiske aktiviteten, men rapporteringen med hensyn til geografi kan bli litt misvisende for litt større bedrifter fordi mange av disse oppgir hovedkontor som sin adresse. For eksempel har Statoil hovedkontor i Stavanger med 18 000 ansatte, men vi vet jo at mange holder til i Akershus og i andre fylker. Vi har derfor ved hjelp av underenhetsregisteret til Brønnøysundregisteret utarbeidet en fordelingsnøkkel slik at vi får et mest mulig presist bilde av det økonomiske fotavtrykket. Vi har her brukt prosentandel antall ansatte per underenhet som en nøkkel for å beregne hvor mye av skattebidraget mv. som kommer fra Stavanger vs. Bærum osv. Denne korrigerede sammenstillingen vil bedre avspeile verdiskaping, sysselsatte og skattebidrag fordelt etter fylke og kommune.

Verdikalkulatoren (statusanalysen) tallfester direkte og indirekte virkninger fra virksomheten på underleverandører, verdikjeden og samfunnet. Vi har tatt utgangspunkt i nasjonalregnskapstall og relevant informasjon fra bedriften samt kryssløpstabellen fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Kryssløpstabellen viser blant annet hvordan samlet etterspørsel etter varer og tjenester er fordelt på ulike næringer. Den viser også tall for samlet omsetning, verdiskaping, driftsresultat, lønnkostnader samt skatter og avgifter. Dette danner grunnlaget for å anslå hvordan aktiviteten hos eksempelbedrift A bidrar til omsetning og verdiskaping hos andre næringer. Indirekte virkninger er beregnet ved hjelp av en ringvirkningsmodell (WEI-modellen). Modellen er utviklet for å iterativt (gjentatte ganger) beregne nærings-, sysselsettings- og skattevirkninger av andre og høyere orden knyttet til økonomisk aktivitet hos bedrift A.

En bedrifts aktivitet har **ringvirkninger** gjennom deres innkjøp av varer og tjenester fra underleverandører. Underleverandører som opplever økt omsetning, vil på sin side øke sine innkjøp av varer og tjenester, og dermed vil initial beslutningen hos **bedrift A** forplante seg videre oppover og bortover i verdikjeden. Summen av varer og tjenester er korrigeret for import, slik at vi kun ser på kjøp av varer og tjenester i Norge. Vi har brukt følgende poster fra årsregnskapet til selskapene (vareforbruk, andre driftskostnader og investeringsvarer (fra balanseregnskapet)). Vi har korrigeret med importandeler for enkelt næringer i tråd med produktkryssløpet til SSB. Så vi mener at dette bør stemme ganske godt på aggregert nivå.

Vedlegg

HOVEDNÆRING (21 INNDELING)

1	Jordbruk, skogbruk og fiske	18	Produksjon av metallvare, unntatt maskiner og utstyr
2	Bergverksdrift og utvinning	19	Produksjon av datamaskiner og elektroniske produkter
3	Industri	20	Produksjon av elektrisk utstyr
4	Kraftforsyning	21	Produksjon av maskiner og utstyr ellers
5	Vannforsyning, avløp og renovasjon	22	Produksjon av motorvogner og tilhengere
6	Bygg- og anleggsvirksomhet	23	Verftsindustri og annen transportmiddelindustri
7	Varehandel, reparasjon av motorvogner	24	Produksjon av møbler og annen industriproduksjon
8	Transport og lagring	25	Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr
9	Overnattings- og serveringsvirksomhet	26	Elektrisitet-, gass- og varmtvannsforsyning
10	Informasjon og kommunikasjon	27	Uttak fra kilde, rensing og distribusjon av vann
11	Finansiering og forsikring	28	Avløps- og renovasjonsvirksomhet
12	Omsetning og drift av fast eiendom	29	Bygge- og anleggsvirksomhet
13	Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	30	Handel med og reparasjon av motorvogner
14	Forretningsmessig tjenesteyting	31	Detaljhandel, unntatt med motorvogner
15	Offentlig adm. og forsvar, trykdeordninger u/off. forv.	32	Rørtransport
16	Undervisning	33	Utenriks sjøfart
17	Helse- og sosialtjenester	34	Landtransport, unntatt rørtransport
18	Kultur, underholdning og fritid	35	Innenriks sjøfart og supplyvirksomhet
19	Personlig tjenesteyting	36	Lufttransport
20	Lønnet arbeid i private husholdninger	37	Lagring og andre tjenester tilknyttet transport
21	Internasjonale organer	38	Post og distribusjonsvirksomhet

NÆRINGSGRUPPER (64 INNDELING)

1	Jordbruk, jakt og viltstell	40	Forlagsvirksomhet
2	Skogbruk	41	Film-, video- og musikkproduksjon, kringkasting
3	Fiske og fangst	42	Telekommunikasjon
4	Akvakultur	43	Tjenester tilknyttet informasjonsteknologi og informasjonstjenester
5	Bergverksdrift	44	Finansieringsvirksomhet
6	Utvinning av råolje og naturgass	45	Omsetning og drift av fast eiendom
7	Tjenester tilknyttet utvinning av råolje og naturgass	46	Juridisk og regnskapsmessig tjenesteyting, administrativ rådgivning
8	Nærings-, drikkevare- og tobakksindustri	47	Arkitektvirksomhet og teknisk konsulentvirksomhet
9	Tekstil-, beklednings- og lærvareindustri	48	Forskning og utviklingsarbeid
10	Trelast og trevareindustri, unntatt møbler	49	Annonse- og reklamevirksomhet og markedsundersøkelser
11	Produksjon av papir og papirvarer	50	Annen faglig og teknisk tjenesteyting og veterinærtjenester
12	Trykking og reproduksjon av innspilte optak	51	Utleie- og leasingvirksomhet
13	Produksjon av kjemiske råvarer	52	Arbeidskrafttjenester
14	Oljeraffineri, kjemisk og farmasøytisk industri	53	Reisebyrå- og reisearrangørvirksomhet
15	Produksjon av gummi- og plastprodukter	54	Vaktjenester og tjenester tilknyttet eiendomsdrift
16	Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter		
17	Produksjon av metaller		

55	Offentlig administrasjon og forsvar
56	Undervisning
57	Helsetjenester
58	Pleie- og omsorgstjenester, barnehager og SFO
59	Kunstnerisk virksomhet, underholdning og spill
60	Sports- og fritidsaktiviteter
61	Aktiviteter i medlemsorganisasjoner
62	Reparasjon av datamaskiner og husholdningsvarer
63	Annen personlig tjenesteyting
64	Lønnet arbeid i private husholdninger

Kilde: SSB

Verdiskaping målt som brutto- og nettoprodukt i basis- og markedspriser

Verdiskaping kan beregnes ved produksjonsmetoden eller inntektsmetoden, og måles ofte enten som bruttoprodukt i basisverdi, eller nettoprodukt i basisverdi. Verdiskaping kan også måles i markedsverdi slik SSB gjør det når de beregner bruttonasjonalprodukt (BNP) for Norge. BNP målt i markedsverdi er definert som summen av bruttoprodukt over alle næringer målt i basisverdi, tillagt summen av alle produktskatter og fratrukket summen av alle produktsubsidier (SSB).

I denne rapporten har vi brukt nettoprodukt i basisverdi som målestokk (lønnskostnader + driftsresultat (EBITDA)). Det er derfor viktig å være oppmerksom på at verdiskaping slik vi måler det ikke er direkte sammenlignbart med BNP slik SSB måler det, uten å omregne litt først. Nedenfor følger ligninger som viser hvordan dette kan gjøres i praksis.

Vi har lagt ved en tabell som viser oversikt over verdiskaping fordelt etter hovednæringer slik vi har definert det (nettoprodukt i basisverdi) og en oversikt over verdiskaping (nettoprodukt i basisverdi), fordelt etter næring for 2016 hentet fra tabell 081.20: resultatposter for ikke-finansielle aksjeselskap hos SSB. En viktig forskjell er at vår oversikt inkluderer regnskap for finansielle foretak (finansnæringen) og private foretak innen offentlige adm. og forsvar, samt at vår oversikt ikke trekker fra negativt driftsresultat (sum for alle foretak) når vi beregner samlet nettoprodukt per

næring slik SSB har gjort. Tabellen nedenfor viser derfor at enkelte næringer har et litt større nettoprodukt i basisverdi i vår database sammenlignet med SSB. Vår fremgangsmåte fanger derfor opp «reell» verdiskaping bedre ved at negativ verdiskaping ikke annullerer positiv verdiskaping (netto).

For enkelte næringer kan våre beregninger være litt lavere enn SSB-oversikten. Dette skyldes at vi kun har sett på AS og ASA, mens SSB beregner for samtlige organisasjonsformer (ENK, NUF, DA, SA, AS, ASA mv.).

Produksjonsmetoden

Bruttoprodukt i basisverdi = Produksjon - Produktinnsats
Bruttoprodukt i markedsverdi = Bruttoprodukt i basisverdi + (produktavgifter og -subsidier =MVA)
Nettoprodukt i basisverdi (verdiskaping) = Produksjon - Produktinnsats - kapitalslit - næringskatter + nærings-subsidier
Nettoprodukt i markedsverdi = Nettoprodukt i basisverdi + (produktavgifter og -subsidier)

Inntektsmetoden:

Bruttoprodukt i basisverdi = Lønnskostnader + driftsresultat + kapitalslit + næringskatter - nærings-subsidier
Nettoprodukt i basisverdi (verdiskaping) = bruttoprodukt i basisverdi - kapitalslit - næringskatter + nærings-subsidier

Alternativt:

Nettoprodukt i basisverdi (verdiskaping) = Lønnskostnader + driftsresultat (EBITDA)

Kilde: SSB | NyAnalyse

2016	Nettoprodukt i basisverdi (Lønn + resultat (kun positivt)) i vår database (1000 NOK)	Nettoprodukt i basis (Lønn + resultat) - SSB (1000 NOK)
Alle næringer	1 355 940	1 155 660
Jordbruk, skogbruk og fiske	31 325	34 222
Bergverksdrift og utvinning	108 385	83 633
Industri	143 048	163 029
Kraftforsyning	48 122	39 886
Vann, avløp, renovasjon	7 115	6 307
Bygge- og anleggsvirksomhet	144 470	143 342
Varehandel, reparasjon av motorvogner	217 339	195 802
Transport og lagring	122 745	90 909
Overnattings- og serveringsvirksomhet	31 648	28 513
Informasjon og kommunikasjon	61 827	86 009
Omsetning og drift av fast eiendom	65 189	77 407
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	48 777	82 395
Forretningsmessig tjenesteyting	92 815	59 540
Undervisning	6 555	6 245
Helse- og sosialtjenester	38 234	38 802
Kultur, underholdning og fritid	13 436	11 096
Annen tjenesteyting	65 289	7 812
Finans	109 604	-
Offentlig adm. og forsvar	15	-
Uoppgitt	-	709

Kilde: SSB|NyAnalyse

Grunnlagstall/kilder

Årsregnskapet for 2016 for alle bedriftene i vår database er hentet fra Regnskapstall.no, som igjen har hentet tallene sine fra Brønnøysundregistrene.

Tilgang- og anvendelsestabeller for 2015 er hentet fra SSB. Nasjonalregnskapstall for 2016, fordelt etter undergruppe, er hentet fra SSB.

Satser for arbeidsgiveravgift, fordelt etter fylke og MVA-satser, er hentet fra Skatteetaten.

Selskapsskattesats og gjennomsnittlig skattesats for personinntekt er hentet fra Prop. 1 LS Skatter, avgifter og toll 2016.

Tall for gjennomsnittlig årslønn for lærere og andre budsjettkostnader er hentet fra SSB og fra Finansdepartementet.

Holdninger til næringslivet i Skandinavia, NHO 2017:
<https://www.nho.no/siteassets/nhos-filer-og-bilder/filer-og-dokumenter/samfunnsansvar/nho-omnibus---executive-summary.pdf>

Å starte bedrift gir fantastiske ringvirkninger. På dnb.no/ringvirkninger kan du legge inn et bedriftsnavn og se verdibidraget til denne bedriften.